

Alegorijska dimenzija moderne bajke "Mali princ" Antoine de Saint-Exupérya

Plećaš, Andrijana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:230330>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Diplomski sveučilišni studij hrvatskog jezika i književnosti (jednopedmetni)

Andrijana Plećaš

Alegorijska dimenzija moderne bajke "Mali princ"

Antoine de Saint-Exupérya

Diplomski rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Diplomski sveučilišni studij hrvatskog jezika i književnosti (jednopedmetni)

**Alegorijska dimenzija moderne bajke "Mali princ"
Antoine de Saint-Exupérya**

Diplomski rad

Student/ica:

Andrijana Plećaš

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Sanja Knežević

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Andrijana Plećaš**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom Alegorijska dimenzija moderne bajke "Mali princ" Antoine de Saint-Exupérya rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 2020.

Ima u životu toliko stvari koje možemo diplomirati, a opet ja sam diplomirala svoje Ljude. Velikim slovom napisane jer to i jesu. Veliki.

Jedno veliko hvala mojoj divnoj mentorici, izv. prof. dr. sc. Sanji Knežević koja je svaki napisani redak učinila lakšim i posebnim; čija me ljubav za književnost od prve godine ohrabrila da idem do kraja u onome što volim.

Hvala mojim divnim kolegama i prijateljima; divnim ljudima iz kojih se rodilo jedno kumstvo, moje Babe Jage i Dovski miševi koji su obojali svojim šarenilom tmurne zadarske dane.

Posebno hvala mojim ljudima s Veselog briga. Hvala mome didu Čičanu koji me, sada već daleke, 2015. godine posla u nepoznat grad da na Veseli brig donesem ono po što sam pošla. Evo je dide, donila sam je, tebi je posvećujem.

Hvala mome Zlatu. Mojoj zvijezdi i vjernom čuvaru Teu. Hvala za sve pretrpljene panike, padove i uspone. Sve je lakše kada, uz sebe, imaš svog Malog princa.

I najveće, posebno i neopisivo hvala mojoj obitelji. Mojoj majki, mome ćaći i mojoj trojici braće. Hvala za svu nesebičnu ljubav i podršku svo ovo vrijeme. Nadam se da sam vas učinila ponosnima.

SADRŽAJ:

UVOD	6
ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY	8
ŽIVOT PREMA MEMOARIMA RUŽE	12
MODERNA BAJKA ILI FANTASTIČNA PRIČA	15
BIBLIJSKA I MITOLOŠKA ALEGORIČNOST	18
Mali princ	19
Parabole i mudre izreke	21
SIMBOLI	24
Zvijezde	25
Lisica	27
Ruža	29
Broj tri	32
Ovca i zmija	33
Planeti	34
MALI PRINC I ČITANJA MALOG PRINCA	38
ZAKLJUČAK	44
LITERATURA	48

UVOD

U diplomskom radu obradit će se alegorijska dimenzija moderne bajke *Mali princ* autora Antoine de Saint-Exupérya. Na samom početku rada prikazat će se biografski elementi autora analizirani iz perspektive njegova stvaralaštva. Interpretirajući romane *Noćni let*, *Južna pošta*, *Zemlja ljudi* te središnje djelo o kojemu je u radu riječ – *Mali princ*, sagledan je autorov život te književno stvaralaštvo koje je uvelike utjecalo na oblikovanje ove bajke.

Nadalje, u poglavlju *Život prema Memoarima ruže* otkrit će sve tajne autorova života iz perspektive njegove žene Consuelo. Ona je svoje zapise o Saint-Exupéryu, njihovu životu i njegovom književnom te zrakoplovnom uspjehu ujedinila u dnevničku formu *Memoara ruže*.

Kako bi interpretacija Saint-Exupéryeva djela bila što kvalitetnija u sljedećem poglavlju potrebno je okarakterizirati djelo iz žanrovskog, tj. strukturalnog gledišta. Naime, riječ je o, možemo reći, hibridnoj vrsti djela koja spaja elemente bajke, fantastične priče, romana i mita u jedno stoga je potrebno okarakterizirati pojmove koji određuju *Malog princa*.

Središnji dio rada predstavlja biblijsku i mitološku interpretaciju alegoričnosti djela. Prvi dio interpretacije pripada analizi lika Malog princa te interpretaciji brojnih parabola te mudrih izreka koje nalazimo u Saint-Exupéryevu djelu. Preostali dio analize jest interpretacija raznih simbola kojima autor slaže mozaik alegoričnosti bajke. Izdvojeni simboli su zvijezde, lisica, ruža, broj tri, ovca, zmija te planeti koje je posjetio Mali princ. Kompletnom analizom svih elemenata i simbola može se zaokružiti složena slika jednog slojevitog djela koje se iznova može tumačiti na razne načine.

Posljednji dio rada govori o ključnim informacijama vezanim za objavljenu bajku. Prikazana je pozadina stvaranja bajke *Mali princ* te njezina razna čitanja i interpretacije u raznim novinskim i internetskim izvorima kako u Hrvatskoj, tako i u svijetu. Isto tako prikazan je prijevod djela na kajkavski autorice Lade Žigo Španić te svojevrsni nastavak romana u iz pera Jean-Pierre Davidtsa pod naslovom *Mali princ se vratio!*.

Mali princ djelo je koje je autora obilježilo za cijeli život, a u književnosti ostavilo nepresušan izvor mudrosti i životne filozofije koju tumačimo kroz lik djeteta. Povezujući biblijsku i mitološku dimenziju stvaralaštva s bajkom otkrivamo jedinstvenu perspektivu interpretacije djela koja prikazuje dubine riječi kojima je, između redaka, Saint-Exupérya težio. Spoznaja koju čitatelj doživi nakon čitanja *Malog princa* ona je koja je autora vodila kroz

njegovo književno stvaralaštvo: biti svoj, težiti višemu i ostati dijete subjektivni su elementi koje čitamo u Saint-Exupéryevu djelu. Tako, filozofski kazano, subjektivni doživljaj u *Malom princu* uvelike su bitniji od onoga objektivnog, čisto pročitano. Fabula je samo pokretač misli vlastite interpretacije ovoga djela koju ćemo, u sljedećim poglavljima, sagledati kroz mitološku i biblijsku perspektivu.

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Antoine de Saint-Exupéry, punim imenom Antoine Jean-Baptiste Marie Roger de Saint-Exupéry, rođen je 29. lipnja 1900. godine u Lyonu. De Saint-Exupéry imao je dva životna poziva; prvi je bio zrakoplovstvo, a drugi spisateljski. U dvadeset i prvoj godini života ispunio mu se dječjački san te je postao zrakoplovac, "od tada letenje i pisanje postaju dvije temeljne piščeve životne preokupacije" (Mihanović-Salopek, 2001:5). Nakon odslužene vojske, postao je stalni pilot u Društvu Latécoère - jednoj od prvih zrakoplovnih kompanija u svijetu koja je uspostavila zračnu liniju za prijevoz pošte između Toulousea u Francuskoj i Dakara u Africi. Nakon godinu dana preuzeo je upravu u zračnoj luci na rubu Sahare gdje je napisao svoje prvo djelo *Južna pošta* (prema Lovrenčić, 2009: 88). Preminuo je u zrakoplovnoj nesreći za vrijeme zadatka, 31. srpnja 1944. godine kada je nestao njegov zrakoplov *Lightning* 232. Utvrđeno je da se srušio u more negdje u blizini Korzike, no zrakoplov nikad nije pronađen (prema Zorica, 2005: 148).

Budući da se bavio zrakoplovstvom, motiv pilota čest je pokretač njegovih fabula u djelima koje je pisao. Godine 1935. srušio se njegov zrakoplov iznad Sahare pa taj događaj u autorovu životu možemo držati glavnim pokretačem radnje u djelu *Mali princ*. Melita Wolf potvrđuje povezanost zrakoplovstva i pisanja s obzirom da je njegovo stvaralaštvo usko vezano s etikom zrakoplovstva: "Stvaranje mu je vezano uz visoko shvaćenu etiku njegova poziva: bio je junak francuskog zrakoplovstva, najprije kao pilot na nesigurnim poštanskim linijama, zatim kao pilot – izviđač na fronti" (prema Diklić, Težak, Zalar, 1996: 110).

Posvećenost zrakoplovstvu, kao primarnom životnom pozivu, uvelike je utjecala na Saint Exupéryjevu književnost i stvaralaštvo o čemu piše Dubravka Zima:

"Iskustvo ratnog pilota nesumnjivo je obilježilo njegovu književnost, pa i *Malog princa*, no još je važnije samo njegovo pilotsko zanimanje. Letenje za Saint Exuperyya nije samo zanimanje, nego cijeli njegov život, što je vidljivo iz svih njegovih knjiga. Za njega je let, kako ga opisuje, samoća, radost, ljepota, neograničenost i spokoj. Let je zbližavanje ljudi, stvaranje veza među ljudima, prenošenje poruka i osjećaja jednih drugima. (...) sve je to utjecalo na Saint Exuperyjevu književnu poetiku: očaranost ljepotom prirode koju nadlijeće, vjera u ljude, ali i razočarenje ljudima, nerazumijevanje ubrzanog životnog ritma i površnosti što preuzimaju vlast nad ljudskim životima, samoća i osjećaj izdvojenosti što obilježavaju pilotsko zanimanje." (Zima, 2016: 91)

Godine 1928. objavljuje svoj prvi roman, već naveden, *Južna pošta*. Roman je to koji uvodi Saint-Exupérya u književnost. Autor odmah u prvom djelu uvodi dvije velike teme koje će prožeti sva njegova daljnja djela. Prva tema jest zrakoplovstvo – "pilotovo fizičko i moralno iskustvo, koje mu omogućuje da prepozna vlastiti svijet i uvidi pravu narav odnosa čovjeka i zemlje" (Zorica, 2005: 136), a druga tema je sudar dva svijeta, muškoga u liku Jacquesa Bernisa i ženskoga u liku prijateljice iz djetinjstva s kojom ima neostvarenu ljubavnu vezu – Geneviève (prema Zorica, 2005: 136).

Kroz slojevitou karakterizaciju glavnog lika *Južne pošte* uviđamo da to nije tipičan roman o zrakoplovstvu, već da je to jedna epska priča o čovjeku koji tek postaje pilotom. Saint-Exupéry kao da se nalazi u glavnom liku, kao da Bernisova pustolovina prikazuje Saint-Exupéryjevo svjedočanstvo pilotskog poziva. Autor nam kroz roman *Južna pošta* otkriva tajnu zrakoplovstva koje ga je povelio iz djetinjstva u veliki svijet, ali opet ostavilo ga nježnim dječarcem:

"Spoznao si tajnu zrakoplovstva? Sporo napreduješ, dubeći sebi jamu u tvrdome kristalu. Gradovi se polako smjenjuju, jedan za drugim, trebaš baš sletjeti da bi se ondje uistinu pojavio. Sada znaš da su ta bogatstva tek ponuđena, a zatim izbrisana, isprana vremenom, kao morem. Ali, po povratku sa svojih putovanja, što si mislio – kalav si čovjek postao, i čemu ta želja da ga suprotstaviš utvari jednog nježnog dječarca?" (Saint-Exupéry, 2005: 20)

Isto tako u prvom romanu uočavamo izravnu poveznicu s *Malim princem*, uzevši u obzir Saint-Exupéryjeve autobiografske podatke kojima izvrsno povezuje dva djela. Motiv pustinje, pad zrakoplova, zvijezde i ljubav definitivno su slika autorova života koja se utkala u oba navedena romana prikazujući tragičnosti pilotovog stalnog napuštanja svoga mjesta, svoje ljubavi:

"Na odlasku, ljubav ostavlja za sobom, s boli u srcu, ali i s neobičnim osjećajem da je to blago skriveno pod zemljom. Ovi bjegovi ponekad svjedoče o neizmjernej škrotoj ljubavi. Dok je jedne noći, u Sahari napućenoj zvijezdama, snatrio o tim dalekim toplim ljubavima, zastrtima tamom i vremenom poput sjemenja, iznenada je osjetio da se malo odmaknuo da bi je mogao promatrati kako spava. Oslonjen o pokvareni zrakoplov, pred onom krivuljom koju su opisivale dine, pred onim svinutim obzorom, bdio je nad svojim ljubavima kao pastir." (Saint-Exupéry, 2005: 37)

Iz romana autorove žene saznajemo da *Južna pošta* nije bila toliko poznata u njegovo vrijeme, već je svoju slavu pridobila zajedno s ostalim romanima: "Na povratku, svratit ćemo do mene i poklonit ću vam primjerak. Knjiga nije imala nikakav uspjeh. Prodao sam tri primjerka, jedan mojoj teti, drugi sestri i jedan sestrijoj prijateljici. Sve u svemu tri... Malo su me ismijali, ali ako vi kažete da je ono što pripovijedam doista dobro, tada ću to i napisati" (Saint-Exupéry, 2005: 33).

Drugi njegov roman, objavljen 1931. godine, jest *Noćni let*, ujedno i njegova prva uspješnica. Njega Zorica izvrsno književno-umjetnički kategorizira u zrakoplovnu epopeju: "Ovaj roman

nije samo svjedočanstvo (sam je Saint-Exupéry bio ravnatelj zračne luke u Argentini), već i epopeja zrakoplovstva u svojim junačkim počecima, i epopeja razvoja suvremene tehnike. *Noćni let* je roman o zvanju, roman o zrakoplovstvu – on stvara mit o pilotu" (Zorica, 2005: 138).

Svoje letove Saint-Exupéry doživljavao je kao svoja djela, živio je kroz njih i prikazao je posao pilota životnim pozivom vrijednim divljenja: "Zavolio ga je jer je naprosto pričao samo o poslu, jer je pričao o svom letu kao kovač o nakovnju" (Saint-Exupéry, 2005: 26).

Djela koja su, također, obilježila autorovo stvaralaštvo i u koja je svojevrсно utkao pilotski poziv, ali i dirnuo se mnogih "vječnih" tema su *Zemlja ljudi*, objavljena 1939. godine koja promišlja o čovjekovoj egzistenciji, kultu čovjeka i različitostima ljudskosti između ljudi sjedinjenim u čovječanstvu. Takva promišljanja nastavlja i u druga dva romana: *Ratni pilot*, objavljen 1942. i godinu nakon, 1943. *Pismo taocu* (prema Zorica, 2005: 139). Iste godine objavljuje i *Maloga princa* o kojemu će u nastavku ovoga rada biti više riječ. Svoje posljednje, nedovršeno i samim tim najnepriznatije djelo *Tvrđava* ostaje neobjavljeno za njegova života, već posthumno. Riječ je prikazu postkršćanskog društva čiji su glavni izvori nadahnuća bili Biblija i Nietzsche (prema Zorica, 2005: 141).

Piščevo stvaralaštvo jedino u kontekstu *Maloga princa* možemo svrstati u dječju književnost, dok mu ostala djela pripadaju književnosti za odrasle, o čemu pišu Dubravka i Stjepko Težak:

"Samo je po ovom svom djelu dječji pisac, a i to bi se moglo osporavati. U svojim knjigama pisao je o moralnoj snazi heroja, o ljudima koji preziru lijepe riječi nepotvrđene činom i objavio za života ova djela: *Južna pošta*, *Noćni let*, *Ratni pilot*, *Pismo jednom taocu* i *Zemlja ljudi*. Posmrtno su mu objavljeni *Mali princ*, *Citadella* i *Bilježnice*." (Težak, Težak, 1997: 89)

Autor se ucrtao u umjetnosti na jednak način i književnošću i zrakoplovstvom. Doveo je do te mjere tematiku zrakoplovstva da budi ljubav prema letovima, pilotima i životom ispunjenim zvijezdama i prostranstvom neba. Pretvorio je svoja djela u umjetnost poput leta. Romanima je prikazan čitav zemaljski let čovjeka koji od nevinog djeteta otkriva čari života i ljubavi do čovjeka koji otkriva svoj životni poziv i poslanje koje obilježava jedan čitav životni vijek. Maja Zorica na izvrstan način zaokružuje autorova dva poziva kroz čitateljski pogled: "On je prvi let, zrakoplov i pilote pretvorio u predmet promišljanja. Njegov pustolovni roman ima ulogu sličnu *Bildungsromanu*. Svako je djelo didaktično, jer predstavlja jedan korak na putu prema spoznaji vlastitog identiteta i autentičnosti" (Zorica, 2005: 142).

Njegov stil pisanja, prožet u svim romanima, postao je kulturnim. Rečenice su toliko pamtljive, toliko sveprisutne u svačijem životu da su postale gotovo uzrečice. Stil mu je jednostavan, prožet prezentom i eliptičnim rečenicama kojima je istaknuta bitnost činjenica koje Saint-Exupéry iznosi kao životne i ogoljene naspram čovjeka. Zorica u kontekstu njegova stila primjećuje: "On živo osjeća opreku između uma i duha, razuma i srca, i deduktivnog duha i intuicije. Pisanje se postavlja kao zahtjev, ali i istina. Ono je protuteža letenju; tek njihov spoj predstavlja potpuno iskustvo. Svjestan je varljivosti jezika, pa djela cizelira do lapidarnosti biblijskih priča" (Zorica, 2005: 147).

Njegov život, stvaralaštvo, ali i pristup te pogled na to možda najbolje opisuje njegova supruga Consuelo u svojim memoarima:

"Tonio nije znao ili nije želio govoriti o sebi. Način na koji je on vidio svijet, osjećao ga, sigurno je potjecao iz djetinjstva. Nikad nije govorio o sebi, nije pripovijedao o tome što radi, svaki se dan nastojao razvijati, poslužiti se iskustvima od dana prije ne bi li bio uspješniji, i to ne samo za sebe nego i za ostale. Nije govorio u vjetar, da bi naprosto čavrljao, nego se uvijek trudio reći sve što ima neko značenje. Nikad ne bi vlastite tjelesne i duševne bilo miješao s ostalim dijelom svog života. Posve bi ih izuzeo. Uvijek bi pažljivo slušao druge. Sjećam se jedne njegove rečenice: Treba voljeti ljude, a da im to ne kažemo. Ta rečenica dobro objašnjava njegov značaj: volio je ljude, ali nije gubio vrijeme da bi im objašnjavao koliko im pozornosti pridaje, uvjeravao ih u ljubav koji im je spreman ponuditi." (Saint-Exupéry, 2005: 267)

ŽIVOT PREMA MEMOARIMA RUŽE

Analizirajući stvaralaštvo Antoineta de Saint-Exupérya ne može se ne spomenuti djelo njegove žene Consuelo de Saint-Exupéry *Memoari ruže*: roman je to u obliku dnevničke forme koji je zapravo jedna ljubavna priča o autoru *Maloga princa* kao što podnaslov tvrdi. Ovim romanom upoznaje se autor u svojoj svakodnevici, upoznaje se u svojevrsnoj izvanknjiževnoj zbilji. Njegov život koji je omeđen letovima, pisanjem, putovanjem, hotelima i ženama Consuelo prikazuje na uistinu emotivan i subjektivan način, zato je i navedena dnevnička forma kao oblik pisanja romana.

Roman je objavljen na dvadesetu godišnjicu Consueline smrti te stotu godišnjicu rođenja njezinog supruga Antoineta de Saint-Exupérya. Consuelo se, nakon što je ostala udovicom, zaljubila i udala za Saint-Exupérya 1931. godine. Samu sebe naziva piščevom muzom, a svoga muža često opisuje kao pisca koji je za vrijeme večera često odlazio sam u sobu pisati: "Nakon večere, kartali bi se i igrali šah, zatim bi Saint-Exupéry svima obznanio da ide leći jer bi želio pisati" (Saint-Exupéry, 2005: 9).

Consuelo u cijelom romanu opisuje autora u raznim situacijama; opisuje ga kao predanog avijatičara, predanog književnika, ali kao supruga s neobičnim odnosom prema njoj samoj. Nju ostavlja, žena mu je usputna, no voli je ljubavljku koja nije s ovoga svijeta. Consuelo je njemu utočište, mir i njegova posebna ruža. Ona Saint-Exupéryu predstavlja oazu ženstvenosti i majčinstva u koju ne želi dirati uprljanim mislima, koju drži po strani, čak u drugim sobama hotela, kako ne bi sudjelovala u njegovim mračnim stranama. Nju uzvisuje te postavlja kao ženu božicu, a Consuelo provodi svoj život u čekanju; ne samo njega već i zaslužene ljubavi.

"Valja slijediti te tragove u knjizi koja ponajviše govori o čekanju. Jer, iznošenje autoričnih uspomena započinje i završava čekanjem. Cijelo vrijeme, pred nama je pripovijest o čovjeku koji odlazi i bježi, uzmiče i sustiže, spašava se i vraća se, traži se i ne nalazi se. Ključno je pitanje: ljubiti, ali nadasve biti ljubljen. Prisutnost zaštitničke majke, čuvarice ognjišta, majke koja očarava djetinjstvo, slike vjernosti i dosljednosti. (...) Saint-Exupéry čuva duboko u sebi zacrtan lik idealne žene, koja brižno čuva dom, boginje Zemlje, arhetip kršćanske žene, Božje sluškinje." (Saint-Exupéry, 2005: 15)

Direktno se iz romana može uočiti poveznica autora s likom Malog princa, ali i simbolom zvijezde koja se nebrojeno puta spominje u *Malom princu*: "Ispričaj mi pripovijest o pčelama, molio bi je kao što Mali princ moli: Nacrtaj mi..., i Consuelo bi pričala. Saint-Exupéry bi joj govorio: Kad sam okružen zvijezdama i kad u daljini ugledam svjetlost za koju ne znam je li zvijezda ili svjetiljka na Zemlji koja mi šalje znakove, kažem da me to poziva Consuelo da mi priča priče i, vjeruj mi, krenem prema toj točki svjetlosti" (Saint-Exupéry, 2005: 12).

Consuelo u piščevom životu predstavlja zvijezdu, ali i ružu. On je opisuje kao ponosnu ružu, onu koja je svjesna svoje vrijednosti i koja svojim ponosom čuva svoju nježnost: "Ostavio je poruku i lijepi crtež koji je predstavljao njegov portret: klaun s cvijetom u ruci, vrlo zbunjen, nespretan klaun koji nije znao što bi sa svojim cvijetom... Poslije sam saznala da je cvijet predstavljao mene, vrlo ponosan cvijet, kao što je rekao u *Malome princu*" (Saint-Exupéry, 2005: 194).

Isto tako, nakon preljuba, rastajanja i ignoriranja, on bez Consuelo ne može, tako joj govori te je nanovo uspoređuje sa simbolom zvijezde: "Kaže joj i da je ona njegova utjeha, njegova zvijezda i svjetlost doma. Koliko god je puta namučio, zanijekao, preklinjao da se vrati, on bez Consuelo ne može" (Saint-Exupéry, 2005: 16).

O autorovom stvaralaštvu mnogo se već reklo, no najbitnija činjenica jest da on nikada nije pisao nešto što nije sam doživio. Takav, izrazito autobiografski, ali i dokumentaristički pristup sam potvrđuje u ženinim *Memoarima ruže*: "Nisam pisac od zanata. Ne mogu govoriti o onome što nisam doživio. Moram uložiti sve svoje biće da bih se izrazio i, čak bi rekao, da bih se osmjelio misliti" (Saint-Exupéry, 2005: 81).

Dubinu njihovog odnosa Consuelo prikazuje u središnjem dijelu svojih memoara, ona navodi kako je Saint-Exupéry imao zrakoplovnu nesreću u Gvatemali te je završio u bolnici. Poglavlje koje opisuje njegov boravak u bolnici odlika je njihove vječne ljubavi kroz pogled žene. Consuelo je, unatoč teškom odnosu i rastajanjima, bila uz njegovu postelju i osjećala njegovu bol kao svoju. Njezino poistovjećenje boli kao svoje odlika je velike, nezaustavljive i vječne ljubavi:

"Ušla sam u sobu, vrlo skromnu, ali čistu. Bolničar je bdio nad bolesnikom. Jedva sam prepoznala Toniovu glavu, bio je sav natečen. Bila je, bez pretjerivanja, kao pet drugih glava. Liječnik mi je potvrdio da je učinio sve potrebno i da je sve na svome mjestu. Ustvari, u ustima se video aparat koji mu je namještao čeljust, dok su mu usne bile tek sluzava masa koja je visjela do brade. Jedno mu je oko bilo gotovo na čelu, a drugo je bilo ovješeno prema usni, posve natečeno i ljubičasto. Nestao je ispod vate i zavoja umočenih u dezinfekcijska sredstva svih boja. Iz boca, spojenih pomoću složenog spleta žica, neprekidno su kapale kapi u šake, laktove, glavu, uši. Nikad nisam vidjela ništa slično. I taj je čovjek bio moj suprug. Povremeno bi otvorio jedno oko, jer je drugo bilo posve imobilizirano kompresama. Kad bi ga obasjala zraka svjetlosti, u mozgu bi mu se dogodilo nešto što ljudi nisu mogli razumjeti. Počeo bi stenjati, shvatila sam da se bori kako bi spasio tu dragocjenu građu koja se prema volji sudbine oblikuje, krvari, lomi, preobražava. U dnu njegove svijesti, ako je još uopće postojala, vodila se teška borba. Uskoro sam sve njegove povrede osjećala u svom tijelu." (Saint-Exupéry, 2005: 180)

Na samom kraju memoara, supružnici kupuju zajedničku kuću te u njoj autor piše svoje najpoznatije djelo *Maloga princa*. Kuća je bila kao stvorena za njih, često su ih posjećivali

prijatelji, a Saint-Exupéry je po noći pisao roman i crtao svoje poznate crteže (prema Saint-Exupéry, 2005: 263). Isto tako, Consuelo tu kuću naziva *kućom Maloga princa* iz razloga što se taj lik rodio u tim zidovima koji su, kao što ona govori, bili stvoreni za sreću: "Ta je kuća postala *kućom Maloga princa*. Tonio je u njoj nastavio raditi na rukopisu. Ja sam pozirala za *Maloga princa*, kao i svi prijatelji koji bi nas posjetili. Znao ih je užasno naljutiti zato što jednom kad bi crtež bio završen, na njemu ne bi sebe prepoznavali, nego bi na njima bio prikazan kakav gospodin s bradom, ili cvijeće ili životinjice... Ta je kuća bila stvorena za sreću" (Saint-Exupéry, 2005: 263).

Ono što na samom kraju memoara saznajemo jest da je autor htio *Maloga princa* posvetiti svojoj Consuelo, no ona ga je savjetovala da posveti svome prijatelju Léonu Werthu. Isto tako, saznajemo kakav je mogao biti kraj tog romana kojega je Saint-Exupéry kasnije promijenio: "Daj mi tu malu maramicu da na njoj napišem nastavak *Maloga princa*. Na kraju pripovijesti, Mali će princ maramicu pokloniti svojoj kraljevni. Ti više nikad nećeš biti ruža s trnjem, bit ćeš kraljevna iz snova koja uvijek čeka Maloga princa. I tebi ću posvetiti knjigu" (Saint-Exupéry, 2005: 273).

MODERNA BAJKA ILI FANTASTIČNA PRIČA

Kako bismo započeli s analizom djela potrebno je obrazložiti termin *moderne bajke*. Zima spominje da "kod upotrebe termina *moderna bajka* i pokušaja određivanja njegovog sadržaja i opsega pojavljuje se mnoštvo nedoumica i problema" (Zima, 2001: 165). Posebno možemo navesti problem razlikovanja termina *moderne bajke* od *fantastične pripovijetke* iz razloga što termin *moderna bajka* u sebi sadrži pojam bajke koja sama po sebi je određena standardiziranim, teorijski rečeno, tradicionalnim odrednicama (prema Zima, 2001: 165). Iz toga možemo zaključiti da zapravo nijedan književni tekst ne bi se mogao odrediti kao *moderna bajka* ukoliko on posjeduje strukturu i ostale književne značajke tradicionalne bajke. S obzirom na tu činjenicu, već sami naziv *moderna bajka* postavlja nam opreku s tradicionalnom, klasičnom bajkom.

Modernost pojma *moderne bajke* možemo prvo sagledati iz kuta junaka koji se u njoj pojavljuju, o njima piše Zima:

"Junaci u bajci ne postavljaju pitanja o fantastičnim pojavama na koje nailaze ili fantastičnim likovima koje susreću, nego ih jednostavno prihvaćaju, odnosno, ukoliko se takva pitanja i postavljaju na njih se ne dobiva odgovor niti se on očekuje. Uza sve elemente u definiciji bajke ovaj se ipak čini najplodnijim u daljnjim pokušajima objašnjenja *moderne bajke*." (Zima, 2001: 168)

Navedeni element pronalazimo u djelu Saint-Exupérya u primjerima kada se Mali princ, odjednom, pojavljuje u pustinji pred pripovjedačem i on taj događaj ne smatra neobičnim, nasuprot tome, ponaša se kao da se ništa čudno nije dogodilo. Nadalje, Ana Pintarić navodi da se u modernim bajkama podjednako prihvaćaju i stvarni i nestvarni svijet te da su jednako postavljeni stvarni i nestvarni likovi kao protagonisti djela (prema Pintarić, 2001: 189).

Pintarić dalje navodi kako fantastične priče razgrađuju poetike klasičnih bajki; u tim *modernim bajkama* nema standardnog sukoba između dobra i zla, također nije nužna niti podjela na dobre i loše likove, nego su u osnovi djela dva svijeta: stvarni i nestvarni koji postoje zajedno, s čestim prijelazima iz jednoga u drugi (prema Pintarić, 2001: 194) što možemo uvidjeti u prijelazima između pustinje Sahare, kao stvarnoga mjesta na Zemlji, i prinčeva nestvarnoga planeta.

Isto tako, uzevši u obzir i pojam bajke, ali i fantastične priče, zapravo govorimo o dosta sličnim pojmovima, Ana Pintarić u svom pregledu i interpretacijama bajki kritički se osvrće na oba pojma te daje izvrstan zaključak:

"Već je Andersen začeo razgradnju bajke, a s pojavom Carrollove *Alice u zemlji čuda* (1865., deset godina prije Andersenove smrti) i unošenjem motiva *podsvjesnog* ta je razgradnja izraženija. Lewis Carrol sjedinjuje zbiljski, čudesni i podsvjesni svijet usustavljajući na taj način novu priču koja će dobiti ime *fantastična priča* (eng. *fantasy*, čudesno). Ti su motivi (zbiljski, čudesno i podsvjesni) prisutni i u suvremenim bajkama, pa je razdjelnica između *fantastične priče* i *suvremene bajke* vrlo labava. Nekog čvršćeg razgraničenja među njima, zapravo, ni nema, pa pojmovi *fantastična priča* i *suvremena bajka* mogu biti istoznačnice. (Pintarić, 1999: 12)

Slavić, također, analizira pojam bajkovitog u romanu. Djelo sadržava mnogo bajkovitih elemenata kao što su: "junak je dijete koje zapravo odlazi od kuće, životinje govore, susreću se štetočine i pomagači, događaji nisu bez fantastičnih obilježja" (Slavić, Jambrišak, 2011: 505). No nakon obrazloženja termina moderne bajke, ovaj roman trebamo sagledati i s mitološkog aspekta. *Mali princ* roman je iz kojega možemo analizirati razne mitološke slojeve. Sami njegov postanak na nepoznatom planetu daje nam mistično porijeklo, a s druge strane njegov nestanak na kraju romana podsjeća na mnoge poznate likove čiji je nestanak isto tako mističan. Izvor takvim zbivanjima možemo pronaći u raznim mitologijama. Tako će se u središnjem dijelu rada prikazati sličnost romana s biblijskom mitologijom. Solar karakterizira roman u kojemu pronalazimo mitološke elemente kao dječji roman što *Mali princ* svakako jest: "I stoga, dok bismo na određenu neozbiljnost romana još uvjetno i mogli pristati, tvrdnja da upravo ozbiljnost mitova čini bitnu razliku prema romanima kao da odmah uvelike pretjeruje. Mitove danas ne samo da smatramo pričama, nego smo, čak štoviše, skloni da ih držimo za neku vrstu književnosti namijenjenu djeci i omladini" (Solar, 1988: 32). Isto tako, Solar usko povezuje pojmove književnosti i mitologije uopće, tako navodi da u romanu, kao književnoj vrsti, nedvojbeno je da će se koristiti mitologija kao što se njome koristi kompletna književnost (prema Solar, 1988: 38).

Nadalje, Slavić i Jambrišak dokazuju kako je *Mali princ* mitsko biće čiji je dolazak na Zemlju misija koju je ispunio te se vraća na svoju zvijezdu što je i prema tipologiji Northopa Fryea na području mita - kao sveta pripovijest, točnije rečeno: *Mali princ* je negdje između mitskog modusa i modusa romanse (prema Slavić, Jambrišak, 2011: 504). Potvrđujući navedeno, *Mali princ* je neobičan junak čiji nestanak nije tragičan, nego poseban: "Junak dakle ima više moći od običnog čovjeka, a dijelom je i podrijetlom različit od običnih ljudi" (Slavić, Jambrišak, 2011: 504).

Isto tako, u djelu postoji mnogo obilježja svete pripovijesti ili mita koja potvrđuju dileme između bajkovitosti i mitologije. Mitskom elementu svakako pripada kršenje zakona nama poznate i fizike i kemije utjelovljen u glavnom liku, njegova kretanja po planetima približavaju nas mitološkom tipu teksta (prema Slavić, Jambrišak, 2011: 505). No, prema Slavić i Jambrišak

Mali princ više pripada mitološkoj priči nego li bajci, stoga prema vlastitim opažanjima pišu: "Galembert je u svojoj analizi pronašao više argumenata koji potvrđuju da je zapravo riječ o mitu, dakle svetoj pripovijesti: »U tom se smislu *Mali princ* približava mitu: ponajprije s tematskoga gledišta jer obrađuje velika egzistencijalna pitanja, preuzima kozmičke dimenzije te je natopljen čudnovatom i neodređenom, uznemirujućom i tjeskobnom atmosferom koja traži posvećenje, ali ne uspijeva ga postići«" (Slavić, Jambrišak, 2011: 505).

Zanimljivo je kako ovom djelu i nije potrebna kategorizacija među književno-teorijskim riječima, djelo je samo po sebi posebno, prepuno simbolike, ljubavi za životom, odnosima, prijateljstvu i ljubavi, prepuno mudrosti i nije ga dovoljno samo jednom pročitati kako bi se njegova filozofija i poetičnost shvatili. S obzirom na to, Luko Paljetak u svome predgovoru *Maloga princa*, kojeg naslovljava *Mali princ ili pripitomljavanje* piše:

"Nije najvažnije odrediti kojoj vrsti pripada taj tekst (bio bi to tek posao za onog geografa što ga Mali princ susreće na šestom planetu) i kojem je uzrastu namijenjen. Puno je važnije na vrijeme pročitati tu knjigu i zatim je svake godine (barem jedanput) ponovo čitati (sebi i drugima, mlađim i starijim od nas), čitati je ozbiljno, kao što čovjek čita knjige najveće mudrosti, ne čitajući je pravolinijski, jer: 'Idući ravno ne može se baš daleko stići...', nego sa sviješću da autor (*Mali princ* pogotovo) ne voli da mu se ta knjiga 'čita olako'." (Paljetak, 2007: 250)

Dubravka Zima kao zaključak i svojevrsnu poveznicu svim navedenim elementima klasifikacije ovog djela navodi da "jedna je od najčešćih opisanih fraza vezanih za taj roman dječja bajka za odrasle" (Zima, 2016: 90).

BIBLIJSKA I MITOLOŠKA ALEGORIČNOST

O romanu *Mali princ* napisano je mnogo toga, no čini se kako je njegova simbolika i alegoričnost neiscrpan izvor proučavanja. Svakim novim čitanjem susrećemo se s novim promišljanjima, interpretacijama i mislima vezanim za tumačenje romana. Potrebno je analizirati simbole kako bi se zaokružila alegorijska slika koju Saint-Exupéryjevo djelo pruža. Bagić objašnjava kako je simbol otvoren brojnim i različitim tumačenjima, tj. da je kod simbola semantika razgranata, dok za alegoriju navodi da ona ima samo jedan smisao, tj. da ima zatvoren značenjski sustav (prema Bagić, 2012: 16). Promatrajući tako alegorijski i simbolički pristup djelu možemo zaključiti da je interpretacija simbolike otvorenog tipa te se svakom čitatelju pruža mogućnost vlastite interpretacije, a alegoriju predstavljamo u radu kao stalnu i konačnu poveznicu. Alegoriju tumačimo kroz biblijsku i mitološku podlogu, te polazeći od ta dva gledišta, njezino značenje ostaje nepromjenjivo.

U fokusu su svi živi i neživi likovi koji su prepuni simbolike te njihovi odnosi koji su glavna nit fabule romana. Već na samom početku romana pronalazimo rečenicu: "Idući ravno naprijed ne može se baš daleko stići..." (Saint-Exupéry, 2011: 14), tom rečenicom možemo se voditi u analizi i interpretaciji ovoga romana, sve ono što je napisano nije površno, treba gledati dublje i tražiti nepisane odgovore u moru simbola. Uočljiva je poveznica između romana i kršćanske mitologije. Čitajući roman lako možemo povezati razne likove, događaje i rečenice s biblijskim izvorima i prisposobama. Takva biblijska interpretacija izravno uključuje i mitološki aspekt jer su biblijska i mitološka podloga skoro nerazdvojne, tako će se u ovom radu prikazati s istog motrišta te detaljno interpretirati.

Mali princ

Pitanje s kojim se prvo susrećemo jest *Tko je Mali princ?* Odgovor na ovo pitanje možemo pročitati već u njegovu imenu, kategorija i ideja imena *Mali princ* govori o nekoj tituli, nekoj važnosti koja je predana glavnom liku. Takav naziv daje mu osobinu vladara ili kakvog gospodara te se već u samom imenu može pronaći asocijacija s biblijskim likom Isusa Krista koji je u Bibliji nebrojeno puta nazvan *Princ nad prinčevima* (prema Jurčević, 2017: 64). Autor ni u jednom trenutku ne prikazuje izravno biblijsku osobu Isusa, ali čitajući djelo lako je uočljivo da Mali princ djeluje po uzoru na Isusa. Zajedničke su im neke osobine, djela, ali i interakcija s ostalim likovima s kojima se susreću. Zajednička im je, definitivno, parabolična misao. Svaki dijalog ili monolog upućuje na parabolu, govoreći jedno, otvaraju drugu misao slušatelju, Bagić takve prispodobe karakterizira da znače "nešto drugo od onoga što je rečeno" (Bagić, 2012: 16).

Zanimljivo je kako je autor za glavnog lika izabrao dijete: njegovo jednostavno shvaćanje života sadrži jednu od osnovnih poruka romana, ali sadrži i dublje, religiozno značenje, kao što u Bibliji stoji: "Zaista, kažem vam, ako ponovo ne postanete kao mala djeca, sigurno nećete ući u kraljevstvo nebesko. Dakle: najveći je u kraljevstvu nebeskom koji se ponizi kao ovo malo dijete. Tko primi radi mene malo dijete kao što je ovo, mene prima" (Mt 18,1)¹. Ovakva poveznica lika djeteta u Malom princu i Isusa koji prima k sebi malene jest izravna simbolična konstrukcija dvaju likova. Isto tako, oba nose osobine nevinosti i poniznosti, stoga su obojica predodređena za nešto više od ljudske površnosti.

Sličnost njihova postanka uočava Slavić: "Činjenica da Mali princ dolazi iz maloga i skromnoga mjesta podsjeća na Isusovo rođenje na najskromnijem od svijeta mjesta – u maloj, jednostavnoj betlehemske štali. S druge strane, on je sišao s neba, kako je i Krist sišao s neba k ljudima" (Slavić, Jambrišak, 2011: 507). Isto tako kako smo povezali njihov postanak, sličan im je i nestanak: Mali princ nestaje iz pustinje žutim bljeskom i više se nikad nije vratio, no pripovjedač iščekuje njegov ponovni dolazak kako je i pisano na kraju romana: "Ovo je za mene najljepši i najtužniji krajolik na svijetu. Ovdje se mali princ pojavio na Zemlji i zatim nestao. Dobro pogledajte taj krajolik kako biste bili sigurni da ćete ga prepoznati budete li jednoga dana putovali Afrikom, kroz pustinju. (...) Nemojte me ostavljati toliko tužnog: brzo mi napišite da se vratio..." (Saint-Exupéry, 2011: 87), kao što je i Isus Krist uzašao na nebo i kršćani iščekuju njegov ponovni dolazak.

¹ Svi biblijski citati u diplomskom radu preuzeti su s mrežnog izdanja *Biblije* <https://biblija.ks.hr/default.aspx>

Pri samom odlasku Mali princ pripovjedaču tumači da će mu se samo činiti da je mrtav, takve riječi *činiti se* potvrđuju da on, zapravo, neće umrijeti, kao što ni Isus nije mrtav jer je uskrsnuo. Isto tako, zanimljiva je činjenica da Mali princ navodi da ne može ponijeti svoje tijelo na planet, da mu je preteško (prema Saint-Exupéry, 2011: 82), a pripovjedač potvrđuje: "No znam da se vratio na svoj planet, jer u zoru nisam našao njegovo tijelo" (Saint-Exupéry, 2011: 85). Smrt Malog princa, stoga, uvelike podsjeća na Isusovu smrt na Zemlji, ali i uskrsnuće.

Mali princ dolaskom na Zemlju traži da mu se nacрта ovca, zanimljivo je da od silnih životinja i motiva, Saint-Exupéry izabire baš ovcu dok se u kršćanskoj tradiciji Isus Krist izravno naziva pastirom, dok su njegove ovce ljudi. Takva, neizravna, poveznica uistinu otvara brojna pitanja: traži li Mali princ, tražeći od ljudi crtež ovce, indirektno svoje sljedbenike koje će povesti na svoj planet ili je Mali princ taj kojega ljudi čekaju da kroz njega upoznaju svoga pastira!?

Nadalje, njihovu sličnost uočavamo u osobnosti: Mali princ često progovara o svojim pogledima na svijet i čovjeka, a katkad ostavlja dojam božanske osobe. Slikovitost lika Maloga princa u piščevim crtežima ističe njegov šal koji je većinom prikazan u zraku, a malo kad mu pada niz tijelo, a njegova zlatna boja, uz dječakovu zlatnu kosu na trenutke izgleda kao zvijezda repatica. Poznato je, iz *Biblije*, da je upravo zvijezda repatica najavila kraljevima Isusovo rođenje. S druge strane, isti taj šal na drugim crtežima prikazan je crno-bijeli ili zeleni kao kod avijatičara što se može protumačiti da Mali princ ima božansku, ali i čovječju dimenziju. Posljednju sličnost između Isusa Krista i Malog princa uočavamo u njihovoj žrtvi. Isus je podnio svoju smrt na križu kao žrtvu za čovjeka i njegove grijeha, dok se Mali princ žrtvuje za pripovjedača kada preuzima zmijin otrov, govoreći da zmije nemaju otrova nego za jedan ugriz (prema Jurčević, 2017: 66).

Parabole i mudre izreke

Čitajući Bibliju susrećemo mnoštvo parabola kojima Isus Krist svojim sljedbenicima daje smjernice za život. Rečenice su to prepune simbolike i prenesenog značenja koje njegovi učenici usvajaju živeći po tim načelima. Parabole su niz metafora koje teže dovesti čovjeka do onoga neizrečenog i nenapisanog. U *Malom princu* riječ je o mnoštvu kratkih pripovijesti koje dječak iznosi pripovjedaču, a koje, van onoga ispriopovijedanog, nose dublje značenje, tako ih Slavić uspoređuje sa škrinjom s blagom: "Parabole sadržavaju simboličku »škrinju s blagom« koju svaki čitatelj može preuzeti nakon što svojom interpretacijom otkrije ključ kojim će škrinju otvoriti. Exupéry nam tu škrinju i ključ nudi u svom djelu" (Slavić, Jambrišak, 2011: 511). Karakteristika parabola jest da su im rečenice kratke i pisane su u oblicima kratkih pripovijesti s mnoštvom simbola koje često na kraju imaju određenu poruku. U Bibliji parabole pripovijeda Isus, najčešće, svojim učenicima, dok u ovom romanu glavnu riječ ne izgovara Mali princ kao kristoidan lik, nego njegove parabole izgovara pripovjedač, no one su dio života Malog princa (prema Slavić, Jambrišak, 2011: 511).

Prva prispodoba jest ona o baobabima. Mali princ opisuje svoj maleni planet na kojemu postoji raznih biljaka, no opasnost mu predstavlja sjeme baobaba koje se brzo širi i treba ga redovito čupati s planeta kako ne bi uništilo ostale biljke. Sjeme baobaba može se povezati sa sjemenom zla u ljudima. Kao što u romanu piše: "Ali ako se radi o nekoj lošoj biljci, treba je odmah iščupati, čim je uspijemo prepoznati. A na planetu maloga princa bilo je strašnih sjemenki... - bile su to sjemenke baobaba. Tlo planeta bilo je puno tih sjemenki. A baobaba se čovjek nikada ne može riješiti ako ga primijeti prekasno. On zauzme cijeli planet. Izbuši ga s korijenjem. I, ako je planet suviše malen, a baobabi suviše brojni, planet se od njih raspne" (Saint-Exupéry, 2011: 20-22), usporedo s tim o sjemenu se piše u Matejevu evanđelju gdje je lošem sjemenu proizvod kukolj kao u romanu baobab: "Njiva je svijet. Dobro sjeme sinovi su Kraljevstva, a kukolj sinovi Zloga" (Mt 13,38). Kao što na planetu Malog princa postoje dobre biljke i dobra sjemena, a ona su njegov proizvod, odnosno on se o njima brine, tako postoji i baobab koji je zao i protiv kojega se on bori cijelo vrijeme da ne zavlada njegovim planetom. Borba Malog princa s baobabima slikovita je epizoda Isusova nauka koje u svojoj iskonskoj biti ima borbu protiv zla koje potiče ljude na grijeh.

Nadalje, Saint-Exupéryevo dobro poznavanje Biblije, čitajući *Malog princa*, asocira na brojne mudre izreke koje možemo pronaći u romanu. U susretu Malog princa s kraljem otkrivamo jednu mudru rečenicu, koja je u obliku poslovice: "Mnogo je teže suditi sebi nego drugima. Ako uspiješ sebi dobro suditi, znači da si pravi mudrac" (Saint-Exupéry, 2011: 37), takva rečenica izravno podsjeća na onu iz Matejeva evanđelja o razboritosti onoga tko dobro i ponizno

sudi: "Nemojte suditi, da ne budete suđeni! Jer kako budete sudili, onako će se i vama suditi; kako budete mjerili, onako će se i vama mjeriti" (Mt 7,1).

Pripovjedač u romanu govori sebi, ali i svim čitateljima poruke koje isijavaju iz njegova iskustva. Kada je pripovijedao o zgodi s njegovom ružom prikazuje potrebu čovjeka da procjenjuje ono što je učinjeno, a ne rečeno. Djela, a ne riječi lajtmotiv su njegova života s Consuelo te time potvrđujemo simboliku njegove žene kao ruže; tako Mali princ govori o svojoj ruži: "Trebao sam je cijeliti prema djelima, ne prema riječima" (Saint-Exupéry, 2011: 30), dok u knjizi Otkrivenja pronalazimo srodnu poruku: "I mrtvi bijahu suđeni po onome što stoji napisano u knjigama, po djelima svojim" (Otk 20,12).

Jedna od najpoznatijih izreka iz romana također je alegorijski povezana s biblijskim tekstovima. Lisica u romanu Malom princu veli: "Evo moje tajne. Vrlo je jednostavna: samo se srcem dobro vidi. Bitno je očima nevidljivo" (Saint-Exupéry, 2011: 67). U Bibliji, prema Josephu Fameréeu, srce predstavlja razuman, svjestan i slobodan karakter ljudskog bića, tj. srce je bit čovjeka, njegove slobode i intimnosti. Sjedište je osjećajnosti i uma, a izvor je sjećanja i moralne te religiozne savjesti (prema Slavić, Jambrišak, 2011: 513). Usporedo s tim, Isus Krist u Bibliji poručuje kako trebamo ljubiti cijelim srcem, a Mali princ dodaje pripovjedaču: "Ali oči su slijepe. Treba tražiti srcem" (Saint-Exupéry, 2011: 74), a to izravno upućuje na Prvu knjigu o Samuelu: "Ali Jahve reče Samuelu: »Ne gledaj na njegovu vanjštinu ni na njegov visoki stas, jer sam ga odbacio. Bog ne gleda kao što gleda čovjek: čovjek gleda na oči, a Jahve gleda što je u srcu«" (1 Sam 16,7).

Čitajući dalje roman nailazimo na sliku malog princa u pustinji u potrazi za vodom, odnosno bunarom. Slika lutanja po pustinji s mnogim preprekama i iskušenjima slika je Isusovog hoda u pustinji četrdeset dana gdje ga je iskušavao Sotona. Isus je, tražeći izvor vode, prolazio iskušenja kakva prolazi i Mali princ u svojim lutanjima. Motivi koje izravno možemo povezati s likom Isusa Krista su pustinja, zmija i zdenac, tj. bunar. Naime, pojam bunara ili zdenca, u brojnim usmenim predajama hrvatske književnosti, predstavlja mjesto susreta vila ili drugih čudesnih likova. Zdenac predstavlja *locus comunis*, a takav značaj vuče još iz *Biblije*. U Bibliji je zdenac označavao mjesto okupljanja gdje bi ljudi pribavljali vodu za sebe i svoje životinje, alegorijski gledano: zdenac u Starom zavjetu predstavlja tjelesno okrepljenje, dok u Novom zavjetu teži onom duhovnom (prema Slavić, Jambrišak, 2011: 514). Susret pripovjedača i Malog princa na bunaru sličan je prispodobi o susretu Isusa i Samarijanke u Ivanovu evanđelju. Isus susreće ženu od koje traži vode sa zdenca, ona mu pokazuje povjerenje jer se u ono doba Židovi nisu smjeli družiti sa Samarijancima te mu daje vode riječima: "Kad bi ti znala za dar Božji i tko je onaj tko ti veli: »Daj mi piti« ti bi u njega iskala i dao bi ti žive vode" (Iv 4,10) te

joj kasnije govori: "Tko god pije od te vode, opet će ožednjeti. A tko pije od vode koju ću mu ja dati, sigurno neće nikad ožednjeti" (Iv 4,13). Ovim riječima potvrđuje se činjenica da se zdenac i voda povezuju u Novom zavjetu s onim duhovnim, a ne samo s tjelesnom potrebom za vodom. Voda je u ovom slučaju simbol života vječnoga za kojim čovjek teži. U romanu susret Malog princa i pripovjedača uvelike se podudara s navedenim susretom Isusa i Samarijanke: Mali princ traži od pripovjedača: "I ja sam žedan...potražimo izvor..."(Saint-Exupéry, 2011: 70), a kasnije mu veli: "Voda može biti dobra i za srce..." (Saint-Exupéry, 2011: 71). Tim riječima i u romanu potvrđuje se bitnost vode za tjelesno, ali i duhovno zdravlje. Činjenica da je bunar pronađen u sred pustinje kao simbola smrti i ništavila, uvelike jača simboliku same vode i njezina značaja za život.

Motiv oaze ili bunara u sred ničega čest je u Saint-Exupéryevim djelima, može se reći da se taj motiv arhetipski provlači u većini njegovih romana te da, u većini slučajeva, prikazuje Exupéryevu duhovnu oazu stvaralaštva, a njihovo postojanje u fabuli likovima ponekad samo predosjećaju, no postojanje oaze u sred ništavila daje im snagu da se i dalje očajnički nadaju nečemu (prema Zorica, 2005: 143-144).

Pojedini elementi koje pronalazimo na samom fizičkom izgledu Malog princa upućuju na autorovo blisko poznavanje *Biblije* i kršćanske tradicije, naime, u romanu pripovjedač spominje svoje djetinjstvo i sjaj božićnog vremena koje se povezuje s sintagmom *žive vode* uspoređujući vodu direktno s Isusom: "Ta voda nije bila obična voda. Rodila se iz hoda pod zvijezdama, pjesme vitla, napora mojih ruku. Bila je dobra za srce, kao dar. Tako su, kad sam bio dječak, svjetlost božićnog drvca, glazba ponoćne mise i nježnost osmijeha davale sjaj božićnom daru što bih ga dobio" (Saint-Exupéry, 2011: 74). Isto tako, Mali princ prikazan je kao plavokosi dječak koji ima plašt, odjeven poput kakvog pravog kraljevića, no motiv plašta izravno asocira na plašt koji je Isus nosio u svojoj mucu do križa. Kršćanski i mitološki gledano, plašt predstavlja zaštitničku ulogu, ali i uzvišenu jer, poznato je, da su plašt nosili vitezovi, kraljevi, prinčevi i ostali povlaštenoga statusa u prošlosti.

SIMBOLI

Kako bi se cjelovitije zaokružila alegorijska dimenzija potrebno je analizirati ključne motive, odnosno simbole koje pronalazimo u romanu. Bez simbola i njihovih prenesenih značenja, cjelokupna alegorijska slika koja leži u biblijskim i mitološkim interpretacijama ne bi imala smisla.

Kao što smo već naveli, ova moderna bajka prepuna je simbolike i dubljeg značenja susreta i motiva koji se u djelu navode. Između velikog broja motiva i simbolike prikazat će se simboli zvijezda, lisice, ruže, broja tri, ovce, zmijske planete koje je Mali princ posjetio. Te simbole autor je ukomponirao u djelo na način da oni čine okosnicu radnje koju, u najvećem postotku, pripovijeda Mali princ pripovjedaču te zajedno stvaraju mozaik alegoričnosti romana. O tome zaključuje i Dubravka Zima: "Iz svih je tih razgovora i susreta maloga princa s drugim likovima u romanu jasno da su svi njegovi susreti poruke, i to prije svega poruke odraslima, a tek onda djeci" (Zima, 2016: 94).

Navedeni simboli i njihova značenja, naravno, razlikuju se od čitatelja do čitatelja; iste motive neće isto shvatiti i analizirati dijete koje prvi put čita ovu bajku i odrasla osoba koja je prožeta životnim iskustvom, odnosima s ljudima i ostalim. Naime, svako novo čitanje ove bajke nudi nam nova značenja i otvara nam daleke vidike mašte i novoga tumačenja simbolike. Kao što Lovrenčić piše:

"Mali princ je neobična knjiga: čovjek nikad nije siguran da ju je pročitao do kraja i da ju je pročitao kako treba. I zato joj se mnogi vraćaju nekoliko puta, u različitim razdobljima života. Jer, sigurno je da se tu radi o temeljnim stvarima kao što su ljubav i prijateljstvo, o razlikovanju važnog od nevažnog, unutarnjeg od površnog. Poput slika iz kakvog sna koji nam se trajno usjekao u pamćenje, Mali princ uvijek iznova izaziva na tumačenje. I možda je upravo u tom izazovu njegova najveća vrijednost." (Lovrenčić, 2009: 91)

Svi korišteni simboli, likovi i mjesta na kojima se pojavljuje Mali princ u cjelini čine alegorijsku priču o ljubavi, prijateljstvu, odgovornosti i žrtvi koja je veća od bilo kakvog ljudskog i površnog materijalizma. Alegorija je ovo o životu i radosti koje pronalazimo u svakodnevnim susretima prožeta biblijskim moralom i duhovnošću.

Zvijezde

Uzevši u obzir da je Mali princ dječak koji je stigao sa svojega udaljenog planeta na Zemlju, jasno je da je prolazio pokraj zvijezda, možda čak na nekoj od njih i bio, no zanimljivo je kako se on postavlja kao dijete, on promatra zvijezde, divi im se. Zvijezde za njega imaju posebno značenje.

Proučavajući postojanje zvijezda, poznato je da su na nebu i da su relativno nedohvatljive. Nije li simbolika njih da ih promatramo misleći na neke osobe koje više nisu pokraj nas, koje su daleko poput zvijezda na nebu. Vidjeti njihov sjaj na nebu posjeti da još ima nade u postojanje nekoga nama dragog, nekoga tko je napustio ovaj svijet, ali je svojim duhom, poistovjećenim sa zvjezdanim sjajem, prisutan, obasjava nas svojom svjetlošću i pokazuje nam put. Kao što i Mali princ govori pripovjedaču: "Kad noću pogledaš u nebo, za tebe će to biti kao da se sve zvijezde smiju. Jer ću ja biti na jednoj od njih, i smijati se na jednoj od njih. Imat ćeš zvijezde koje se znaju smijati" (Saint Exupéry, 2011: 80).

Saint Exupéry u svom romanu *Noćni let*, također, spominje zvijezde dajući im dublji smisao – zvijezda vodilja, odnosno poistovjećuje zvijezdu s osobom koja ga traži i nalazi: "Podigao je pogled prema zvijezdama, koje su sjale nad uskim putom, gotovo zasjenjene svijetlećim plakatima, i pomisli: Večeras, s moja dva zrakoplova u letu odgovoran sam za čitavo jedno nebo. Ova je zvijezda znak koji me u ovom mnoštvu traži i nalazi – zato se ovdje osjećam pomalo tuđ i pomalo usamljen" (Saint Exupéry, 2005: 51-52).

Nadalje, simbolika zvijezda u djelu prikazana je i kao poklon, Mali princ pripovjedaču poklanja njegovo prijateljstvo s zvijezdama:

"Noću ćeš gledati zvijezde. Kod mene je sve premaleno da bih ti mogao pokazati gdje se nalazi moja zvijezda. I bolje je ovako. Moja će zvijezda za tebe biti jedna od mnogih. Tako ćeš voljeti gledati sve zvijezde... Sve će one biti tvoje prijateljice." (Saint Exupéry, 2011: 80)

Slično prvom primjeru simbolike zvijezde, Malome princu zvijezda predstavlja i nekoga bitnog u životu za kim svatko čezne. Odnosno, zvijezde su te niti vodilje koje svojim sjajem pokazuju pravi put do neke posebne osobe u svačijem životu, tako Mali princ govori: "Pitam se – reče – jesu li zvijezde tako osvijetljene zato da bi svatko jednoga dana mogao pronaći svoju" (Saint Exupéry, 2011: 54). Slično, u svom romanu *Južna pošta* Saint Exupéry navodi kako baš zvijezde predstavljaju nekoga posebnog: "Ponovo polarna zvijezda obilježava miran život, vjernu ljubav, i prijateljicu, koju mislimo da volimo..." (Saint Exupéry, 2005: 153).

Isto tako, zvijezde su utjeha; svaki životni pad ne treba završiti pognute glave, već skupiti snage i volje za životom i pogledati visoko u zvijezde. Pogledom u njihovu visinu i sjaj, nasmiješiti

se i dati sebi novu priliku u životu. Na taj način razmišlja i Mali princ tješeći svoga pripovjedača nakon pada u pustinji. On mu poklanja zvijezde da ih gleda i da se utješi, da se veseli govoreći:

"A kad se utješiš (jer se svi uvijek utješe), bit će ti drago što si me upoznao. Uvijek ćeš biti moj prijatelj. Željet ćeš se smijati sa mnom. Ponekad ćeš otvoriti prozor, tek tako, radi užitka... I tvoji će se prijatelji jako čuditi kad te vide kako se smiješ gledajući nebo. A ti ćeš im reći: 'Da, zvijezde me uvijek nasmiju!'" (Saint Exupéry, 2011: 80)

Navodeći primjere sa zvijezdama i prepričavajući pripovjedaču svoj odnos s njima, Mali princ mudro govori o životnoj snazi, o nadi i vjeri u nešto što pokreće svaku osobu na svoj vlastiti način. Na misaon način, nekome tumačen religiozno, nekome ne, Mali princ prikazuje svoju vlastitu vjeru u postojanje nečega što je iznad i čemu bi svatko trebao težiti. Stjepan Lice posebnim izborom riječi tumači kako bi svatko trebao imati hrabrosti uputiti se prema zvijezdama i osjetiti njihovu važnost u životu:

"Mali princ priča je obilna jednostavnom mudročću koja odgovara na mnoga temeljna životna pitanja. I ne želi odgovoriti na sva pitanja. Odgovore koje nudi pali poput svjetiljki, poput zvijezda na noćnom nebu te poziva čitatelja da se odluči na pustolovinu ljubavi koja jedina opravdava život. A tko bude imao hrabrosti da se zaputi ususret zvijezdama, otkrivat će neprestano sve više i više zvijezda te će steći dovoljno jasno oko (dovoljno jasno srce) da prepozna svoju zvijezdu koja njegovo srce preoblikuje u dom." (Lice, 2015: 5)

Bitno je naglasiti kako Mali princ ne bježi od misterioznog značenja zvijezda, on tim istim zvijezdama uporno traži dublji i zrcalni smisao te se, na samom kraju, poistovjećuje svojim nestankom s jednom od zvijezda.

Lisica

Šetajući Zemljom, Mali princ susreo je jednog lisca, koji u ovom djelu nosi simboliku prijateljstva. Lisac sa svojim tumačenjem glagola "pripitomiti" daje Malome princu novo značenje prijateljstva, ljubavi i odnosa s nekim. Lisac mu, s kritičkim odnosom prema ljudima i njihovu odnosu prema prijateljstvu, govori kako ljudi više nemaju vremena za prijatelje, a nije ni čudno što baš takvu ulogu u djelu ima jedna lisica kao simbol mudrosti, a ne čovjek (prema Mihanović-Salopek, 2001: 9). Tako lisica govori Malom princu: "Ljudi više nemaju vremena išta upoznati. Kupuju gotove stvari kod trgovaca. No, kako ne postoje trgovci prijateljima, ljudi više nemaju prijatelja" (Saint Exupéry, 2011: 64). Lisac predstavlja one iskonske i temeljne odlike prijateljstva: onaj osjećaj kada "pripitomiš" osobu nazvavši je prijateljem: "Ti si za mene samo dječak posve sličan stotinama tisuća dječaka. I nisi mi potreban. Ni ja tebi nisam potreban. Ja sam za tebe tek lisac sličan stotinama tisuća lisaca. Ako me pripitomiš, bit ćemo potrebni jedan drugome. Ti ćeš za mene biti jedini na svijetu. Ja ću za tebe biti jedini na svijetu" (Saint Exupéry, 2011: 62).

Nadalje prikazuje nam radost susreta s prijateljem, radost koja oživi naše srce kada se susretnemo s osobom koja nas je pripitomila, isto tako i radost iščekivanja: "Ako dolaziš, recimo, u četiri popodne, već ću se u tri početno osjećati sretnim. No, ako budeš dolazio bilo kada, neću znati za koje vrijeme pripremiti srce" (Saint Exupéry, 2011: 64).

Uz sve navedeno, postavljen je da svojom mudročću pokaže Malom princu koliko je njegova ruža jedinstvena i koliko je njihova ljubav nemjerljiva s ostalim ružama na Zemlji. On uči Malog princa lekciju ljubavi i žrtve koju svatko treba pretrpjeti radi nekoga tko nas je pripitomio. Uči nas kako su oni ljudi koje volimo jedinstveni te da ih moramo voljeti unatoč svim manama jer trebamo gledati srcem, a ne očima svijeta. O tome nam piše i Sanja Lovrenčić u predgovoru *Pilot i njegov princ*: "Lisac dječaku pomaže spoznati da su nam oni koje volimo jedinstveni, različiti od svih ostalih bića, te da ih moramo znati voljeti unatoč sitnim manama i površnim riječima iza kojih se skrivaju. Lisac će poučiti malog princa da traži i gleda srcem i da gleda duboko, ne zapadajući u zamku površnosti" (Lovrenčić, 2009: 90).

Susret s lisicom promijenio je dječakov pogled na svijet i naveo ga da promijeni svoje mišljenje o ruži i ljubavi koju osjeća prema njoj, o čemu piše Lovrenčić: "Susret s liscem, koji poznaje pravo značenje riječi 'pripitomiti' i razumije što znači prijateljstvo, pokretnica je u lutanjima maloga princa" (Lovrenčić, 2009: 90).

Nakon te lekcije o ljubavi prema njegovoj jedinstvenoj ruži Mali princ, svjestan svoje povezanosti i ljubavi koju osjeća prema svome cvijetu, odlučio se vratiti na svoj planet, o tome piše i Luko Paljetak u svojim studijima i ogledima:

"Najviše znanja ipak stječe od lisice. Ona ga uči onome što je u svemu najvažnije, uči ga ljubavi (pripitomljavanje) i osjećaju odgovornosti za svako biće s kojim smo ljubavlju uzajamno povezani. Ona mu otkriva istinu o neponovljenosti njegove (naše!) ruže, o njezinoj jedinstvenosti, ali i krhkosti, budeći u njemu čežnju za povratkom k njoj." (Paljetak, 2007: 252)

Ruža

Treći motiv koji Saint Exupéry spominje u djelu je ruža. Ona je simbol ljubavi, čiste i istinske ljubavi koju prema njoj osjeća Mali princ. To je ona vrsta ljubavi kada kod nekoga voliš sve njegove mane, videći u njima same vrline. Nije slučajno uzet motiv ruže za motiv ljubavi. Ruža je cvijet koji je najčešće crvene boje – boje ljubavi. Također, sami motiv cvijeta daje nam simboliku cvjetanja, alegorijski rečeno da je ljubav između dječaka i njegova cvijeta procvjetala u trenutku kada on postaje svjestan odgovornosti prema njoj te kada postaje spreman podnijeti žrtvu kako bi njegov cvijet opstao. Ljubav između Malog princa i ruže je svezremenska i, s obzirom na njihovu udaljenost, sveprisutna u svemiru o čemu piše i Mihanović-Salopek: "Tek iz prostornog i vremenskog odmaka mali kraljević prepoznaje jedinstvenu individualnu vrijednost vlastite ruže" (Mihanović-Salopek, 2001: 9).

Simbolom ruže autor je prikazao snagu jedinstvene ljubavi i povezanosti između dviju jedinki što vidimo u djelu kada Mali princ priča pripovjedaču o svojoj ljubavi prema ruži: "Ako netko voli jedan cvijet, jedinstven primjerak među milijunima i milijunima zvijezda, to mu je dovoljno da bude sretan kad ih promatra" (Saint Exupéry, 2011: 26). Zatim Mali princ opisuje kako je nastala njegova ruža na planetu, opisuje je vrlo jednostavnom, ali jedinstvenom tako da ju je odmah zavolio:

"Ubrzo sam bolje upoznao taj cvijet. Na planetu maloga princa uvijek je bilo jednostavnoga cvijeća, ukrašenog samo jednim redom latica, cvijeća koje nije zauzimalo mnogo mjesta i nikome nije smetalo. Pojavilo bi se jednoga jutra u travi, a navečer ugasilo. No, ovaj je niknuo jednoga dana iz sjemena koje je došlo tko zna odakle, a mali je princ vrlo brižno nadzirao tu mladicu koja nije nalikovala drugim mladicama." (Saint Exupéry, 2011: 27)

Kako je Mali princ hodao Zemljom, susretao se s raznim krajolicima, ali susret s livadom prepunom ruža promijenio je njegovo mišljenje o vlastitoj ruži koja je ostala sama na planetu. Shvatio je vrijednost svoga cvijeta i obratio se ostalim ružama dokazujući kako je lišćeva pouka bila presudna da shvati koliko je njegova ruža jedinstvena: "Niste nimalo slične mojoj ruži, niste joj uopće ništa – reče im. Nitko vas nije pripitomio, ni vi niste pripitomile nikoga. Onakve ste kakav je bio moj lisac. Samo jedan lisac sličan tisućama drugih. No ja sam ga učinio svojim prijateljem, i sad je jedinstven na svijetu" (Saint Exupéry, 2011: 66).

I dalje se Mali princ obraća livadi ruža, njegova ljubav prema jedinstvenoj ruži prikazana je nadljudskom. Ljubav koju Mali princ osjeća prema ruži je prepuna žrtve i odricanja, a na kraju svojega obraćanja daje jednu od najvećih pouka ovoga djela, a to je da se isključivo srcem dobro vidi i sve što je bitno u životu, očima je nevidljivo stoga im veli:

"Lijepe ste, ali prazne – reče im još. Za vas se ne može umrijeti. Naravno, običan prolaznik mislio bi da vam moja ruža sličí. No ona je, sama, važnija no sve vi zajedno jer sam samo nju zalijevao. Jer sam je stavljao pod stakleno zvono. Jer sam je zaklanjao vjetrobranom. Jer sam joj ubijao gusjenice (osim dvije ili tri radi leptira). Jer sam baš nju slušao kako se žali, i hvali, ili čak ponekad kako šuti. Jer je to moja ruža. Evo moje tajne. Vrlo je jednostavna: samo se srcem dobro vidi. Bitno je očima nevidljivo." (Saint Exupéry, 2011: 66-67)

Nadalje, ruža je u isto vrijeme i simbol požrtvornosti iz ljubavi. Mali princ je došao na Zemlju kako bi pronašao način da zaštiti svoj cvijet na planeti od baobaba i ostalih štetnika koji ugrožavaju njegovu ružu. Njihova žrtva uči nas da "Vrijeme koje si dao svojoj ruži čini je toliko važnom" (Saint Exupéry, 2011: 67). O žrtvi njihove ljubavi piše i Mihanović-Salopek: "I kao što se uz sve velike ljubavi nalazi blizina smrti, tako i mali kraljević svjesno odabire žrtvu da bi dosegao veličinu ljubavi" (Mihanović-Salopek, 2001: 9).

Smisao motiva ruže jest da, nakon čitanja bajke, osjetimo prisutnost jedinstvene ruže u našem životu. Svatko ima svoju 'ružu' koju voli unatoč ostalim 'ružama', za koju žrtvuje sve i koja je jedinstvena u svijetu. Tako zaključuje i Stjepan Lice govoreći o ruži kao središtu bajke: "U središtu je knjige, zapravo, ruža. Odnos malog princa prema njoj i odnos zrakoplovca prema ruži svoga života. Među nabrojenim ružama prepoznati svoju ružu – i biti joj vjeran" (Lice, 2015: 9).

Slično tome piše i Mihanović-Salopek: "Autor nam je pokazao da se najveće vrijednosti prijateljstva i ljubavi trebaju izgrađivati postepeno i strpljivo, u dugotrajnom procesu davanja, u kojem niti najveća žrtva ne može poremetiti vrijednost i cijenu onim nemjerljivih ljudskih osobina" (Mihanović-Salopek, 2001: 10).

Nakon svega što je saznao na Zemlji, Mali princ postaje svjestan da je njegov odlazak od ruže bio pogreška te se odlučuje vratiti svome cvijetu. Zaljubljen u nju samo ju je slušao i nije doživljavao njezina djela, čiju je važnost shvatio tek kada je otišao od nje. Ruža je za Malog princa postala njegova radost i ljubav, pratio je njezin nastanak i rast, čime je rasla i njegova bezgranična ljubav prema njoj (prema Težak, Težak, 1997: 92). Odlučuje da je povratak svome cvijetu jedino rješenje njegovih lutanja, no njegovo shvaćanje vrijednosti ljubavi možemo poistovjetiti s odrastanjem. Dječak je ipak iz djetinje zaljubljenosti prešao u ljubav. Time nije završilo njegovo djetinjstvo, već mu je to shvaćanje ljubavi pokazalo kako se ozbiljna ljubav može gledati i dječjim očima. Slično tomu piše i Lovrenčić:

"Shvativši koliko voli svoju ružu, mali princ se odlučuje vratiti kući, no jedini mogući put povratka je smrt. Unatoč sjeti koja prožima posljednja poglavlja knjige, smrt u tom priči nije teška ni tragična, ona je tek odbacivanje ljuštura i uzdizanje prema vlastitoj zvijezdi. Možda bi se moglo reći da je smrt ovdje

metafora dobrog odrastanja. No, žalost za djetinjstvom – kao i pilotova žalost za malim princom – ostaje trajna pratilja odrasle dobi." (Lovrenčić, 2009: 91)

Ljubav Maloga princa prema cvijetu prikazana je simbolom čežnje. Ružina odsutnost u dječakovu životu upalila je u njemu čežnju poput sjaja zvijezda na nebu, stoga on govori u bajci: "I shvatih koliko mi je nepodnošljiva pomisao da nikada više neću čuti taj smijeh. Bio je za mene poput izvora u pustinji. To je kao sa cvijetom. Ako voliš cvijet koji se nalazi na nekoj zvijezdi, slatko je noću promatrati nebo. Sve zvijezde cvjetaju" (Saint Exupéry, 2011: 79).

Ono što se može povezati u djelu i kršćanskoj mitologiji definitivno jest motiv ruže koja je u kršćanskoj simbolici motiv mučeništva te prema Badurini: "Prije no što je postala običan zemaljski cvijet, ruža je rasla u zemaljskom raji bez trnja. Tek nakon pada prvih ljudi ruža je dobila trnje, da podsjeća čovjeka na grijehe koje je počinio i na gubitak milosti Božje" (Badurina, 2000: 547). Takav opis iz kršćanske ikonografije lako se može povezati s Saint Exupéryevom ružom koja se rodila u isto vrijeme kad i sunce što nas priziva na proces postanka svijeta. Uz sve navedeno, sumnja koju je Mali princ imao prema ruži navela ga je da napusti svoj planet, sličnost pronalazimo u Knjizi postanka kada Adam i Eva napuštaju svoj dom zbog sumnje u Boga.

Na samom koncu razmatranja simbolike ruže, izdvojila bih poveznicu službe Maloga princa s Novim zavjetom, a simbola ruže s tajnom značenja ruže, tj. otkrivanja značenja vlastitog života o čemu piše Paljetak:

"Sva filozofija (zapravo mudrost) ovog teksta zasniva se na razlikovanju dvaju pogleda na svijet, odnosno dviju različitih, oprečnih vizura, one racionalne, kojom na sve oko sebe gledaju (u ovoj knjizi one žaljenja vrijedne) odrasle osobe, i onog maštovitog, iskonski dubokog dječjeg, kojim na sve stvari, bića i pojave gledaju djeca. U ime njih k nama, kao kakav mali Isus (povući bi se dalo dosta paralela između Malog princa i parabola Novog zavjeta) dolazi ovaj mali princ, da bi nas svojim dolaskom, ali i odlaskom, poučio o načinu i smislu života na ovoj našoj Zemlji, svima nam nudeći vlastiti primjer ili vlastiti argument, za sve nam podastirući dokaz, otkrivajući nam kao najveću tajnu, tajnu svoje Ruže koja stoji u središtu njegova svijeta, razotkrivajući nam je tako, pokazujući nam (kako to, preko Bernharda de Morlayja, npr. čini Umberto Eco) ime svoje jedinstvene ruže." (Paljetak, 2000: 97)

Broj tri

Broj tri u Bibliji se koristi nebrojeno mnogo puta, no glavna odlika toga broja u kršćanskoj mitologiji jest oznaka božanstva, odnosno Svetog Trojstva. Poveznica broja tri s romanom jest što dječak navodi da na svome malenom planetu ima tri vulkana: dva živa i jedan ugasli. Kao što Mali princ mora čupati korijenje baobaba koje smo protumačili kao sjeme zla da se ne proširi po planeti, tako je potrebno i često čišćenje vulkana. Tako Jurčević parafrazira simboliku vulkana i baobaba: "Ako baobabe označimo prefiguracijom grijeha s kojima se moramo svakodnevno boriti, čišćenje vulkana jednom tjedno asocira na posvećivanje vremena čišćenju vlastite unutrašnjosti od grijeha" (Jurčević, 2017: 67).

Tu vremensku odrednicu da vulkane treba čistiti jednom tjedno jer kao što Mali princ kaže: "Nikad se ne zna" (Saint Exupéry, 2011: 30) možemo povezati s trećom Božjom zapovijedi: "Sjeti se da svetkuješ dan subotnji" (Izl 20,8), a to je u kršćanskom kontekstu nedjelja, odnosno dan posvećen Bogu. Isto tako čišćenje vulkana indirektan je prikaz sakramenta ispovijedi u kršćanskoj tradiciji kojom se vjernici čiste od grijeha. Čisteći vulkane na svom planetu, Mali princ siguran je da oni neće eruptirati i time uništiti njegov dom. Prevedemo li tu simboliku u kršćanski pogled na svijet, čišćenjem svoje duše čuvamo svoj dom – svoje tijelo – svoj hram.

Ovca i zmija

Ovca je poznat biblijski i kršćanski motiv, posebno iz prispodobe o dobrome pastiru i izgubljenoj ovci. Mali princ tražio je od pripovjedača da mu nacрта ovcu kako bi ona pojela baobabe i tako očistila njegov planet. Nakon mnogo pokušaja shvaćamo da on traži mladu ovcu tj. janje. Sagledamo li to s kršćanske perspektive janje je, prema ikonografiji, slika samoga Krista. Uokvirimo li sve navedene simbole možemo ih dvostruko protumačiti. Janje, odnosno Krista možemo sagledati kao onoga koji čisti Zemlju od grijeha, ili kao što smo već naveli, da Krist kao dobri pastir traži svoju izgubljenu ovcu, te svoje sljedbenike koje će povesti u nebo, tj. u Kraljevstvo Božje.

Tako je i Saint Exupéryevoj ovci potreban netko da je vodi da na planet ne pomiješa ruže i baobabe. Tu ulogu preuzima Mali princ, čime se direktno postavlja njezinim pastirom kao što je Isus pastir sviju ljudi koji ga slijede na svojim stazama.

S druge strane javlja nam se motiv zmije koja je svekoliko prisutna u *Bibliji* i u *Malom princu*. Ona je biblijski simbol Sotone i javlja se odmah na početku *Biblije*, u *Knjizi postanka* te navodi prve ljude na grijeh.

Sličnost u ovom romanu pronalazimo u tome što je zmija prvi lik s kojim Mali princ razgovara na Zemlji. To što se ona nalazi u pustinji također direktno aludira na Isusov hod u pustinji četrdeset dana gdje ga je iskušavala zmija. Dio u kojemu zmija govori dječaku: "Ali sam moćnija i od kraljevskog prsta" (Saint Exupéry, 2011: 56) govori nam o njezinom prikazu moći, baš kao što Sotona, iskušavajući Isusa, prikazuje se svemogućim i bogatim materijalnoga, tako i zmija dječaku nudi pomoć iskušavajući njegovu dobrotu.

Planeti

Putovanje Malog princa, prije nego li je stigao na Zemlju, bilo je prepuno različitih, zanimljivih i poučnih susreta s ljudima. Išao je od planeta do planeta da bi na samom kraju završio na Zemlji. Svaki planet koji je posjetio obogatilo je dječaka poukom o životu i odraslima. Posjetio je sedam planeta. Sedam je, ponovo, simboličan broj koji u kršćanskoj mitologiji predstavlja savršenstvo, odnosno puninu. Promatramo li broj sedam u romanu možemo ga uočiti u nekoliko situacija: on posjećuje sedam planeta, sedmi planet na koji stiže je Zemlja, na Zemlji susreće sedam likova i sedam dana Mali princ pripovijeda pripovjedaču svoj život (prema Jurčević, 2017: 69). Tako sedam planeta koje je dječak posjetio možemo povezati sa sedam smrtnih grijeha koji nisu zapisani u Bibliji, ali su svakako dio kršćanske tradicije.

Na prvom planetu bio je kralj na svome prijestolju i jedva je dočekaio nekoga kome može nešto zapovjediti kao vladar. On zamišlja da vlada cijelim planetom i svime što ga okružuje, no zapravo njegova vlast je apsurdna, on nema nikakvu sposobnost da utječe na nebo i zvijezde koje ga okružuju (prema Zima, 2016: 93). Kralj je simbol apsurdne vlasti i oholosti, on svojim prijestoljem zauzima cijeli prostor planeta kojim vlada i nema svojih podanika. On upravlja svojom imaginacijom željene moći nad drugima i živi u zamisli da upravlja nekim i nečim kako bi zadovoljio vlastiti ego. Tako prvi planet predstavlja oholost jedan od smrtnih grijeha jer kralja Mali princ opisuje kao "vlastodršca" (Saint Exupéry, 2011: 38), a to podrazumijeva oholost.

Sljedeći planet koji je dječak posjetio bio je planet taštog čovjeka. Čim je vidio da mu na planet netko dolazi, kliknuo je: "Ah! Ah! Obožavatelj mi dolazi u posjet" (Saint Exupéry, 2011: 38). Svi ljudi su bili za taštog čovjeka njegovi obožavatelji, tako i dječak koji je stigao na njegov planet. Čovjek je od dječaka tražio da mu se divi kako je on najljepše odjeven, kako je najbogatiji i najpametniji čovjek na planetu, a dječak mu ukazuje na činjenicu da je jedini na svome planetu i da ne vidi razlog da mu se divi i plješće. Tašti čovjek svojim egoizmom i umišljenošću simbol je osude svijeta u kojem odjeća i slava ne čini čovjeka (prema Težak, Težak, 1997: 89). Okružen samim sobom, prepun sebe, umišljeni čovjek predstavlja odrasle koji su puni taštine i ne vide ničije vrijednosti osim svojih. On zapravo želi da mu drugi ljudi zavide na ljepoti, bogatstvu i ostalome, stoga njegov planet predstavlja zavist.

Na sljedećem planetu boravio je pijanac, susret s njim kod dječaka je izazvao golemu sjetu, stoga se nije dugo zadržao na tom planetu. Pijanac je, nakon što ga je dječak upitao zašto pije, objasnio da pije iz razloga da zaboravi činjenicu što pije. Pijanac je simbol odraslog čovjeka kojega je sram svojih postupaka, a to želi prekriti time što utjehu pronalazi u istoj aktivnosti,

pijanstvu. Pijanstvom on čini začarani krug svoje neumjerenosti, stoga je treći planet simbol grijeha neumjerenosti, u ovom slučaju u piću.

Četvrti planet na koji je Mali princ došao bio je planet poslovnog čovjeka. "Taj je bio toliko zauzet da nije ni glavu podigao kad se pojavio mali princ" (Saint Exupéry, 2011: 41). Poslovni čovjek bio je zauzet brojkama i posjedovanjem zvijezda. Ovaj lik predstavlja ljudsku materijalnu moć kojom se samo želi zadobiti što više stvari, što možemo zaključiti iz dijela gdje poslovni čovjek broji svoje zvijezde kako bi ih mogao prodati i kupiti još više. On predstavlja pohlepu za materijalnim u svijetu, zaokupljenost bogatstvom i nebrigu o ljudskim vrijednostima, već samo o materijalnim dobrima. No, njegovo posjedovanje je potpuno apsurdno, obrazloženo je činjenicom da se nitko prije nije sjetio posjedovati zvijezde, stoga su one njegove: "Kad nađeš dijamant koji nije ničiji, tvoj je. Kad nađeš otok koji nije ničiji, tvoj je. Kad prvi dođeš na neku ideju, patentiraš je i ona je tvoja. A ja posjedujem zvijezde jer se nitko nikada prije mene nije sjetio da bi ih mogao posjedovati" (Saint Exupéry, 2011: 44).

Nakon toga, dječak mu primjerom iz svoga života nudi prave vrijednosti posjedovanja nečega: "ja imam cvijet koji zalijevam svaki dan. Imam tri vulkana koje čistim svaki tjedan. Jer čistim i onaj koji je ugašen. Nikad se ne zna. Mojim vulkanima, i mojemu cvijetu, korisno je što ih posjedujem. Ali ti nisi koristan zvijezdama" (Saint Exupéry, 2011: 45). Poslovni čovjek predstavlja grijeh škrtosti jer sve što sebi prikuplja u vlasništvo zadržava samo za sebe i time se hvali.

Peti planet kojeg je dječak posjetio bio je najmanji od svih. Na njemu je bilo prostora samo za jednu uličnu svjetiljku i čovjeka koji pali istu. Dječaku se on učini drugačijim od ostalih jer se je bavio drugim stvarima, a ne samim sobom kao ljudi s prethodnih planeta pa za njega kaže:

"Možda je taj čovjek zbilja nerazuman. No, ipak je manje nerazuman od kralja, onog taštog čovjeka, poslovnoga čovjeka i pijanca. Njegov posao ima bar nekakvog smisla. Kad zapali svoju svjetiljku, to je kao da se rodila jedna zvijezda više, ili cvijet. Kad ugasi svjetiljku, to uspavljuje cvijet ili zvijezdu. Vrlo lijepo zanimanje. I zbilja je korisno jer je lijepo." (Saint Exupéry, 2011: 45)

Užigač svjetiljke predstavljao je, za Malog princa, ozbiljnog čovjeka koji se simpatično drži svojega naloga da pali i gasi svjetiljku simbolizirajući dan i noć. Njegov posao, zapravo i smisao života u radu, no on u tome ne uživa, nego se ljuti što nema vremena za odmor i što je nesretan, stoga peti planet predstavlja grijeh srditosti.

Šesti planet bio je s geografom koji je bilježio u svojim golemim knjigama sve geografske pojave. U njihovom susretu Mali princ saznaje da njegova ruža nije vječna te po prvi put postaje svjestan kajanja zašto ju je ostavio samu nakon što mu geograf objasni da je cvijeće kratkoga

vijeka. "Moj svijet je efemeran, pomislio je mali princ, i nema ništa osim četiri trna za obranu od svijeta! A ja sam ga ostavio kod kuće sama samcata" (Saint Exupéry, 2011: 52). Geograf zapravo ne istražuje ništa, on samo zapisuje tuđa otkrića ne mičući se s mjesta, stoga on i njegov planet predstavljaju grijeh lijenosti.

Svi ljudi koje je Mali princ susretao na planetima bili su odviše zaokupljeni sami sobom, bavili su se apsurdnim poslovima i skoro svima je bila materijalna svrha najbitnija, o čemu piše Dubravka Zima:

"Jasno je da su ljudi što ih dječak susreće na svome putu zapravo simboli, niz izdvojenih i prepoznatljivih simptoma bolesnog stanja našega svijeta. Svaki od njih opsjednut je nekom idejom, koja, kad se prikaže predimenzionirano kao što je vidi mali princ, postaje apsurdna i zastrašujuća. Svima njima najmanje je važna svrha ili korist njihovih zanimanja, zatvaraju se u njih i ne pokušavaju izaći – a upravo tako iz dječjeg kuta funkcionira svijet odraslih." (Zima, 2016: 93)

I na samom kraju putovanja planetima, Mali princ došao je na Zemlju. Planet Zemlja za Maloga princa simbolizirala je mjesto susreta i učenja o životu. Svi susreti djelovali su na njegov život osvješćujući mu istinske važnosti ljubavi i prijateljstva. Došavši na Zemlju, detaljno se susreo sa sedam likova, gdje zapravo simbolički otkriva da je čovjek onaj koji zadovoljava svoje potrebe, bez da teži nekom duhovnom ispunjenju. Stoga, sedmi planet, tj. Zemlja predstavlja grijeh bludnosti.

Saint Exupéry je kroz likove odraslih ljudi smještenih na različitim planetima s različitim zanimanjima i preokupacijama prikazao bolest modernog čovjeka, tj. njegov pogled prema karijeri i brojkama, ostavljajući u drugom planu istinske vrijednosti koje su vječne, a među njima su, svakako, ljubav i prijateljstvo, o čemu piše Crnković: "Saint Exupéry je još jednom dokazao koliko je priča vitalna. Našao je za nju nov sadržaj i nov jezik. Prikazao je u njoj modernog čovjeka i njegove preokupacije" (Crnković, 1990: 74). Mali princ svojim dolaskom na svaki planet zapravo prikazuje kontrast između djeteta i odraslih, kontrast između stavova djetinjeg pogleda na život i odrasle perspektive u kojoj najčešće pobjeđuje odrasla samouvjerenost i taština. Također, planeti su smješteni tako da svaki čovjek koji je na njima ima svoj položaj naspram zvijezda, tako da se povezuje duboka simbolika zvijezda i planeta u bajci, o čemu je pisao i Lučić:

"Na svakoj planeti, koju dakako posjećuje mali putnik, može se zateći probrana osoba. Ona je unaprijed obilježena neobičnim pridjevcima i svojstven joj je (ne slučajno!) kakav odnošaj spram zvijezda. Čudesne zvijezde mali princ ne izbjegava, naprotiv – uporno im traži dublji i zrcalni smisao." (Lučić, 2005: 121)

Planeti, definitivno, predstavljaju sjetu ljudske osamljenosti u svijetu. Prikazom različitih osobnosti koje nastanjuju planete, autor, na poetski način, piše svojevrsnu kritiku modernom društvu, stoga je djelo pisano s autorovom težnjom da se makne iz svijeta odraslih i da potraži utjehu u svijetu djetinjstva. O kritici modernoga društva pišu Dubravka i Stjepko Težak:

"To je osuda svijeta gdje odjeća čini čovjeka. To je osuda svijeta lažne, naopake ozbiljnosti, taštine i težnje za vlašću. To je osuda svijeta birokrata, slabića, pijanaca, usamljenika i umišljenika. To je osuda svijeta bez ljubavi za čovjeka, ali s ljubavlju za brojke, svijeta institucionalizirane znanosti. To je bijeg od svijeta nemaštovitog i nepoetičnog, od svijeta u koji je mali princ uzalud došao tražeći lijeka svojoj usamljenosti. Priča lijepa, nadahnuta, maštovita, ali i vrlo tužna. Priča za koju ljude treba tek odgojiti." (Težak, Težak, 1997: 89)

MALI PRINC I ČITANJA MALOG PRINCA

Mali princ moderna je bajka autora Antoine de Saint-Exupérya objavljena 6. travnja 1943. godine u New Yorku. Djelo je pisano po narudžbi kao djelo za djecu za vrijeme Božića te je trebala imati ulogu prigodnog poklona za djecu. Promatrajući tako ovo djelo, Saint-Exupéry je dao mnogo više, ne samo onodobnoj generaciji djece koja su ovu bajku dobili za božićni poklon, nego za cijelu vječnost svjetske književnosti. Djelo je poklon svoj djeci svijeta, svakom djetetu i svakom odraslom čovjeku koji u sebi i dalje nosi zrno djeteta.

Djelo je posvetio jednome od najboljih prijatelja koji je za vrijeme rata, u kojemu je djelo i objavljeno, boravio u Francuskoj. Po uzoru na brojne francuske pisce "knjiga se donekle nadovezuje na tradiciju kratkih romana fantastične radnje, prožetih filozofskim razmatranjima" (Lovrenčić, 2009: 89). Međutim, u ovom djelu u središte radnje postavljen je dječji lik koji luta po raznim planetima te završava na Zemlji. Autobiografski element poznavanja Sahare prikazan je u trenucima kada Saint-Exupéry čitatelja odvodi u prostore nestvarnoga "gdje stvarni život dobiva svoja tumačenja i svoju pravu mjeru. Tu se oštro suprotstavljaju dječji svijet i svijet odraslih osoba, te se čitatelju u početku može učiniti da pisac kroz lik pilota razgovara s djetetom kakvo je sâm nekoć bio" (Lovrenčić, 2009: 90).

Djelo počinje posvetom Léonu Werthu "kad je bio mali dječak", već na samom početku djela, u posveti, autor navodi opreke djece i odraslih, stavljajući pred čitatelja misao o djetetu koje je svaki odrasli nekada bio:

"Molim djecu da mi oprostite što sam ovu knjigu posvetio odrasloj osobi. Imam ozbiljnu ispriku: ta odrasla osoba je najbolji prijatelj kojega imam na svijetu. Imam i još jednu ispriku: ta odrasla osoba može razumjeti sve, čak i knjige za djecu. Imam i treću ispriku: ta odrasla osoba živi u Francuskoj gdje je gladna i hladno joj je. I doista joj treba utjeha. Ako sve te isprike nisu dovoljne, rado ću posvetiti ovu knjigu djetetu koja je ta odrasla osoba nekoć bila. Svi odrasli najprije su bili djeca. (No, malobrojni se toga sjećaju.)" (Saint Exupéry, 2011: 5)

Na početku djela od pripovjedača u prvom licu saznajemo da je počeo crtati srtež kojega odrasli nisu mogli razumjeti. Ostavivši se slikarske karijere odlazi u zrakoplovce nakon čega mu se dogodi kvar na zrakoplovnom motoru u Sahari gdje jedno jutro susreće neobičnog dječaka koji ga moli da mu nacrtá ovcu. Razgovarajući s njim saznao je da je dječak Mali princ koji dolazi sa malenoga *asteroida B612*, saznao je da se Mali princ bori protiv baobaba na svome planetu, da voli sunčeve zalaske, da ima svoju ružu koju želi zaštititi, da voli promatrati zvijezde, ukratko upoznao je Maloga princa: "Postojao je, na jednoj zvijezdi, na jednome planetu, na

mojemu planetu Zemlji, jedan mali princ kojega je trebalo utješiti. Zagrlio sam ga. Njihao sam ga" (Saint Exupéry, 2011: 27).

Saint Exupéry ovo djelo piše ulazeći u filozofiju djeteta i djetinjstva pokušavajući očima djeteta gledati odnose odraslih o čemu piše Crnković:

"Saint Exupéry piše priču u kojoj želi da se uživi u filozofiju djeteta i djetinjstva i kao da želi reći: kad bi ljudi gledali očima djeteta, više bi i bolje vidjeli i bili sretniji. Mnoga će djeca odbaciti ovu priču kao nerazumljivu, a mnoga će je doživjeti na svoj način i doživjet će u njoj svoju ljepotu bez obzira jesu li je shvatili onako kako odrasli misle da bi je trebalo shvatiti, ali ova priča ipak više govori odraslima nego djeci." (Crnković, 1990: 73)

Iskustvo koje je stekao nakon pada u libijsku pustinju, opisano u *Zemlji ljudi*, uvelike je utjecalo na pisanje *Malog princa*. Govoreći o posebnosti bajke Lice navodi: "I premda se može činiti da je, nakon niza knjiga temeljenih na osobnim iskustvima, u *Malom princu*, manje osoban, to je zasigurno njegova najosobnija knjiga, toliko osobna da je u njoj imao potrebu sakriti se, koliko mu je to bilo moguće" (Lice, 2015: 9). Njegovo iskustvo naučilo ga je zbližavanju s ljudima i nerazumijevanja površnosti ljudi što je prikazao u djelu na primjeru odnosa s Malim princem, ali i dječakovog pogleda na odraslu površnost i neumjerenost. Zanimljivo je navesti da Stjepan Lice za autora ove moderne bajke piše kako je on u ovom djelu i pripovjedač i Mali princ, pripovjedač obogaćen svojim iskustvom zrakoplovstva, a u isto vrijeme dječak zarobljen u svojoj djetinjoj mašti (prema Lice, 2015: 9). O sličnoj temi piše i Sanja Lovrenčić koja navodi da je autor suprotstavio dječji svijet s odraslim iz perspektive odrasle osobe koja on jest, pripovjedač, i Maloga princa, odnosno djeteta koje je on bio:

"S pijeska saharske pustinje koju je doista vidio, Saint-Exupéry nas odvodi u prostore nestvarnog, gdje stvarni život dobiva svoja tumačenja i svoju pravu mjeru. Tu se oštro suprotstavljaju dječji svijet i svijet odraslih osoba, te se čitatelju u početku može učiniti da pisac kroz lik pilota razgovara s djetetom kakvo je sâm nekoć bio." (Lovrenčić, 2009: 90)

Sličnu poveznicu između autora i djela nudi nam Crnković u svojoj antologiji dječjih priča s interpretacijama u kojoj je Mali princ predstavljen kao prijatelj koji traga za prijateljem. Takav pristup protagonistu bajke pruža osjećaj otvorenosti i empatije čitatelja s Malim princem. Svako novo čitanje bajke upušta čitatelja da mu zlatokosi dječak postane prijateljem, tako Crnković piše o dječakovom pripitomljavanju:

"Mali princ je divan dječak i prijatelj. Rodio se u halucinaciji, beznadnom meditiranju i ispitivanju smisla života avijatičara koji je aterirao u pustinji zbog kvara aviona. Satkan od želje za prijateljem, od straha pred samoćom, od traženja utočišta u djetinjstvu, Mali princ postaje toliko stvaran lik da

prerasta utjelovljenje avijatičarovih (autorovih) snatrenja i sudova te 'pripitomljuje.'" (Crnković, 1987: 223)

Djelo u njegovim krajnostima možemo predstaviti i kao *buildungs* roman. Odnosno, priča o dječakovu razvijanju; duhovnom i tjelesnom rastu te sazrijevanju. Kao što o tome zaključuje Zima: "Mali princ tako raste i sazrijeva zajedno s čitateljem, od ruže i lisice spoznaje što su ljubav i odgovornost, od odraslih koje upoznaje na planetima koje posjećuje na svom putu shvaća da ljudski život protječe između apsurdna, egoizma i nerazumijevanja; sve što susreće poučava ga kako je potrebno i moguće da svijet bude bolji" (Zima, 2016: 92).

U *Modroj lasti* izlazi članak *Mali princ svevremena knjiga*. Već iz naslova karakterizacijom bajke kao *svevremena* uviđamo njezin značaj. Djelo je to koje se već godinama nalazi na vrhu dječje, ali i književnosti za odrasle. Djelo je to koje se popelo na same vrhove književnosti te na istom tom vrhu stoji već više od sedamdesetak godina. 24. prosinca 1999. godine *Malog princa* Francuzi su proglasili knjigom stoljeća (prema članku *Mali princ svevremena knjiga*).

Koliko je knjiga aktualna i danas u Hrvatskoj potvrđuje nam članak iz 2019. godine pod uredništvom *Večernjeg lista* pod naslovom *Mali princ u proširenoj stvarnosti* iz kojeg saznajemo da je djelo od svoj prvog izdanja na, izvornom, francuskom jeziku, do danas, prevedeno na više od tristo svjetskih jezika. Isto tako, autor članka – Mislav Pislak prikazuje književno-umjetničku inovaciju kako bi knjiga bila pristupačnija i zanimljivija današnjoj, ubrzanoj i digitaliziranoj generaciji djece. Pislak predstavlja digitalni primjerak *Malog princa* u kojemu se nalazi dvadeset crvenih ruža ili kodova koje čitatelja uvode u proširenu stvarnost. Isto tako djeca imaju trodimenzionalni pristup bajci: mogu čitati tekst, mogu čuti i dodirnuti likove te ono najzanimljivije – djeca se čak mogu fotografirati s nekim od likova iz djela. Knjiga se sastoji od 96 stranica s raznim medijskim sadržajima, a cilj joj je potaknuti mlade generacije da tehnologiju koriste u edukativne svrhe (prema Pislak, 2019).

Nadalje, u poznatom svjetskom časopisu *The New Yorker* Adam Gopnik objavljuje članak izvornog naslova *The strange triumph of "The little prince"*, tj. *Čudesni trijumf "Malog princa"* u kojem piše kako je djelo prepuno zagonetki koje autor stavlja pred čitatelja u cilju da svaki čitatelj otkrije vlastitu dimenziju istaknutog djela. Ono kako Gopnik vidi ovo djelo uistinu je posebna interpretacija. On navodi kako je u *Malom princu* zapravo riječ o ratu. Djelo ne predstavlja alegoriju rata, već njegovu inačicu u književnosti koju je autor ukomponirao kroz razne parabole i mudre misli. Gopnik tako zaključuje da djelo: "Nije alegorija rata, već njegova basna, u kojoj se središnje emocije sukoba – izolacija, strah i neizvjesnost – ublažavaju samo intimnim govorom i ljubavlju" (Gropnik, 2014).

Dalje navodi da je bajka napisana u potpuno autobiografskom tonu te da se iz svakoga napisanog retka može pročitati dio Saint Exupéryevog života. Cijeli članak zaokružuje mišlju: "Pustinja i ruža – njegov život neustrašivog zrakoplovca i život zbunjenog ljubavnika – bili su mu inspiracija. Ali između ta dva iskustva, razaranja, razdvajanja crtom, bio je rat" (Gropnik, 2014), čime zapravo zaokružuje kompletnu fabulu autorovog života ističući osnovne motive koji su bili pokretači gotovo svih njegovih romana.

Zanimljivost koju možemo pronaći u prijevodima *Malog princa* jest ta da se kajkavska književna baština obogatila 2018. godine izvornom međimurskom, s naglaskom na gornjomeđimursku kajkavštinu, inačicom *Malog princa*. Naime, Lada Žigo Španić predstavlja Saint Exupéryevog *Malog princa* kao *Malog kraljeviča* pod geslom *Mali princ na kajkavski se preobrnul!*. Đuro Blažeka na zajedničkoj tribini u Društvu hrvatskih književnika gdje se predstavljao *Mali kraljevič* za izvorno djelo veli: "Ja sam ga tek sad počeo razumijevati, s navršenom 50-tom godinom. To je evanđelje 20. stoljeća koje tek trebamo razumjeti" (Žigo Španić, 2019: 27).

Autorica prijevoda, također, progovara o bitnosti djela, ali i njegovoj poruci koja je aktualizirana na današnje generacije kojima dječak iz bajke želi progovoriti: "Dodajmo da je prijevod *Malog princa* na još jedan jezik osobito važan u današnje vrijeme, kada je gotovo sve unificirano, očima poravnato, transparentno, kada mladi u celebrity generaciji žele sličiti jedni drugima (danas *biti različit* od drugih znači *biti neprilagođen*, *biti odbačen*, *ispasti iz igre*, *ne biti in*), a glavne poruke *Malog princa* posve su drugačije: valja biti drukčiji od drugih i bitno je očima nevidljivo" (Žigo Španić, 2019: 27).

Na samom kraju članka, kao izvrsnu sintezu svega napisanog, Žigo Španić pruža čitateljima sliku Saint Exupérya kao proroka svoga vremena koji je *Malim princom* predvidio tok svijesti tehnologije koja će mahom uzimati dječja srca i misli predstavljajući potragu za nečim bitnim uistinu ključ svoje sjevremene bajke: "Ova veličanstvena knjiga, posvećena iskrenoj duši i bujnoj fantaziji, zapravo pruža sliku pravoga svijeta, dok je ovaj u kojem živimo prevrnut naopačke. Kao da je Exupéry predvidio stvari – što je svijet tehnološki razvijeniji, što su ljudi otupljeniji, to je *Mali princ* sve mudriji" (Žigo Španić, 2014: 31).

Vrhunac intertekstualnosti i citatnosti *Malog princa* pronalazimo u bajci *Mali princ se vratio!* Autora Jean-Pierre Davidtsa. Bajka je to koja na svojevrsan način progovara o nastavku dječakove pustolovine. Bajka je pisana u obliku pisma autora ovog djela upućena Saint Exupéryu. Počinje Saint Exupéryevim završetkom bajke da mu se javi netko ako ikada susretne *Maliog princa*, a posvećena je "Svim malim prinčevima koji u prolazu svrate na ovu Zemlju" (Davidts, 1998: 7).

Naime, pripovjedač ove bajke cijelo vrijeme izravno se obraća Saint Exupéryu te mu pripovijeda svoj susret s Malim princom na odbačenom otoku. Zanimljiv je kontrast susreta dvojice pripovjedača s dječakom: Saint Exupéry se susreće s njim u pustinji, a Davidts na odbačenom otoku veličine džepnog rupčića okružen beskrajnim morem. Tako i Davidts zamjećuje: "Zamislite, gospodine de Saint Exupéry. Vi ste doživjeli brodolom u pješčanome moru, a ja sam zaglibio u zamagljenu pustinju prskave vode. Kakve li ironije" (Davidts, 1998: 16-17). Ovaj put Mali princ od pripovjedača traži lovca na tigrove objašnjujući kako je njegova ovca, koju je Saint Exupéry nacrtao, narasla, a na planet je došao cirkus koji nije uspio ukrcati tigra i tigar je ostao na dječakovu planetu predstavljajući veliku opasnost da pojede njegovu jedinu ovcu. Potvrda da se radi o istom dječaku proizlazi iz Davidtsovih riječi kojima izravno daje poštovanje Saint Exupéryevu odnosu s dječakom riječima: "Moram li vam ga opisivati, gospodine de Saint Exupéry? Vi ga poznajete bolje nego što ću ja to ikada moći" (Davidts, 1998: 18).

Ono što je ključno u ovoj bajci jest da Mali princ prepričava pripovjedaču svoja putovanja dok ponovo nije došao na Zemlju. Zanimljiva je poveznica da je dječak prešao, ponovo, šest različitih planeta te završio na sedmom – Zemlji. Ljudi koje susreće na raznim planetima iznova su utjelovljenja različitih osobnosti i karikature današnjeg društva. Predstavljajući šest likova s planeta uočavamo izravnu poveznicu s izvornom bajkom. Ljudi koje susreće na planetima su ekologist koji naglašava prava biljaka i životinja nad čovjekom, zatim oglašivač reklama kojemu je bitan samo marketing i *probijanje do mase* reklamama, na trećem planetu susreće statističara čiji su vidici na svijet prikazani pustim i višegodišnjim analiziranjem statistike. Četvrti planet pripada upravitelju koji hladnim obrisima lica prikazuje oholost moći u uredskim staležima, zatim susreće lovca koji je očiti prikaz podjele društva na, kako on veli, *Zelene* i *Crvene*. Na šestom planetu Mali princ susreće djevojčicu s kojom provodi vrijeme na njezinom planetu šetajući ovcu. Ona predstavlja nevinost prikazujuću empatiju prema dječakovim bezuspješnim lutanjima. Na samom kraju putovanja dolazi na Zemlju gdje na otoku susreće pripovjedača prisjećajući se svog prvog dolaska i susreta sa Saint Exupéryem, tako mu Davidts piše u pismu:

"Mali mi je princ toliko pričao o vama, gospodine de Saint Exupéry, da je prva stvar koju sam žurno učinio bila nabaviti vaša sabrana djela koja su mi, ponavljam, bila posve nepoznata. Opis vašeg susreta s našim zajedničkim prijateljem i akvareli koji ga prate beskonačno su me razveselili i čuvat ću ih kao oko u glavi sve do časa kad se i moj život ugasi, u znak sjećanja na ono maleno stvorenje s kojim sam imao rijetku povlasticu, koju sada dijelim s vama, provesti nezaboravne trenutke." (Davidts, 1998: 93)

Identičan je, u bajci, dječakov nestanak s otoka; kao i u izvornom djelu, Mali princ nestaje nestvarnim bljeskom i gubi mu se svaki trag. Ovaj put dječak ostavlja nešto za sobom; zaključio je da ovcu ne može ponijeti natrag na planet zbog opasnosti s tigrom te je ostavlja pripovjedaču. Davidts tu istu ovcu u kutiji vraća Saint Exupéryu u znak njegova velikog prijateljstva s misterioznim dječakom završavajući pismo riječima: "Možda ćete vi prije mene ponovo vidjeti malog princa. Bude li tako, gospodine de Saint Exupéry, prenesite mu moje tople pozdrave i recite mu da mi nedostaje isto onoliko koliko ste vi nedostajali njemu" (Davidts, 1998: 94).

Ovakva intertekstualnost, povezanost motiva koji se ponavljaju kao što je udav koji je pojeo slona, putovanja po planetima, susret na Zemlji s pripovjedačem te mnoge mudre izreke u bajci samo su prikaz koliko je *Mali princ* neiscrpna bajka koja, u svakom vremenu, nudi beskonačno mnogo inačica i modela kojima jedan zlatokosi dječak može ući u čitateljev život. Davidts, kao i Saint Exupéry, u svakodnevnom susretu teži onome višem, teži ostvarenju iskrenih i iskonskih osjećaja koje u čovjeku može pobuditi jedino dijete čiji životni vidici nisu dalji od jedne ponosne ruže ili opasnog tigra. Igranjem sličnih motiva oba autora postižu nepresušne izvore mudrosti i citatnosti kojima, rijetko tko, može odoljeti.

ZAKLJUČAK

U diplomskom radu obrađena je biblijska i mitološka alegorija djela *Mali princ* autora Antoine de Saint Exupérya. Francuski književnik i ratni zrakoplovac stvorio je bajku koja je obilježila dječju i svjetsku književnost. U ovom radu prikazan je život Saint Exupérya promatran iz perspektive njegovih književnik uradaka među kojima su istaknuti romani *Južna pošta*, *Noćni let*, *Zemlja ljudi* te središnje djelo analize – *Mali princ*. Kompletnu sliku autorova života zaokružuju Consuelini *Memoari ruže* u kojima je autor prikazan kroz vizire zrakoplovstva kao njegove prve ljubavi, književnosti kao druge te Consuelo kao treće ljubavi koju poistovjećujemo s prinčevom ružom. Simboličnim imenom memoara Consuelo otkriva najdublje tajne njihova odnosa, Saint Exupéryeva života, misli i lutanja.

U sljedećem poglavlju prikazana je analiza strukturalnog i fabulativnog gledišta djela. Naime Saint Exupéry je stvorio hibridnu vrstu u kojoj pronalazimo nekoliko elemenata različitih pojmova. Djelo, na prvi pogled, možemo okarakterizirati kao bajku u kojoj autor izvrsno isprepliće stvarne i nestvarne likove, životinje koje govore i sl. S druge strane djelo možemo okarakterizirati kao fantastičnu priču u kojoj su izravno pomiješani čudesni elementi. I jednoj i drugoj vrsti pripada mitološka podloga koju smatramo trećim aspektom djela usko vezanu uz pojam romana zbog broja likova, događaja i fabulativnosti.

Misaonost *Malog princa* kao i njegova alegorija središnji su dio diplomskog rada. U fokusu analize i interpretacije ove moderne bajke polazi se od biblijske i mitološke alegoričnosti djela koje nemamo potrebu odvajati jer su sama biblijska i mitološka podloga usko vezane u samom iskonu. Prikazan je središnji lik – Mali princ kao utjelovljenje lika Isusa Krista. Izravna poveznica koju pronalazimo u ta dva lika temelj je biblijske interpretacije alegoričnosti djela. Također, brojne misli, parabole i mudre izreke temelj su njihova poslanja na Zemlji. Takvim komparativnim pristupom navedenim kategorijama teksta dolazimo do konačnih analiza i interpretacija Saint Exupéryeva djela. Nadalje, objašnjeni su i analizirani simboli kojima je autor zaokružio svu alegorijsku dimenziju bajke. Simboli koju su interpretirani su zvijezde, lisica, ruža, broj tri, ovca, zmija te svi planeti koje je dječak posjetio na svom putovanju. Simboli su to koji nakon duboke interpretacije zaokružuju jedan misaoni u duhovni mozaik Saint Exupéryeve poruke čitateljima koja je, na prvi pogled, upućena malom djetetu, ali svakako potrebna svakom odraslom čovjeku.

Posljednji dio rada obrađuje izravno djelo i nastanak *Malog princa* te njegova razna čitanja u svjetskoj i hrvatskoj literaturi. Djelo je prikazano kroz članke *Modre laste*, *Večernjeg lista* i

američkog *The New Yorkera*. Također, analiziran je prijevod *Malog princa* na kajkavski pod perom Lade Žigo Španić koja je obogatila hrvatsku književnost, uz standardni prijevod, s dijalektalnim prijevodom ove kultne knjige.

Proučavajući raznu literaturu i čitanja ove moderne bajke nailazimo na, svojevrsan, nastavak djela u autorstvu Jean-Pierre Davidtsa pod naslovom *Mali princ se vratio!*. Riječ je o bajci u kojoj je prikazan nastavak dječakova lutanja te ponovni dolazak na Zemlju. Djelo je napisano u izravnom obliku pisma u kojem se Davidts obraća Saint Exupéryu te mu pripovijeda svoj susret s dječakom kojega sada muče nove brige oko svoga planeta. Djelo je prepuno intertekstualnosti i citatnosti te je usko vezano uz sve navedene i analizirane motive u izvornom *Malom princu*. Isto tako, Davidts, poseže za mnogim mudrim izrekama, simbolima i dijalozima koji su prepuni inspirativnih poruka i misli.

Mali princ posebna je i poučna priča za djecu upućena odraslima. To je bajka u kojoj prevladava autorov lirski element, obogaćujući čitatelja životnim mudrostima i omogućuje mu dublji skok u vlastiti svijet mašte. Djelo je to koje na sjevremenskoj razini progovara o ljubavi, prijateljstvu i žrtvi kao temeljnim vrijednostima svakog čovjeka. Bajka je od samog početka pa do kraja pisana posebnim izborom riječi tako da iz njezinih poglavlja možemo naučiti mnoge životne mudrosti koje nam mogu, kao što zvijezde Malome princu, pokazivati put, voditi nas da budemo bolji odrasli ljudi nego što jesmo, tj. uloga im je da svakog odraslog čovjeka ponovo vrate, tunelima odrastanja, do djeteta koje je nekoć svatko bio. Alegorijski prikazano riječ je o duhovnom sazrijevanju osobe koja, kroz sve životne situacije, traži i teži dubljim vrijednostima koje otkrivamo u biblijskim interpretacijama dječakovih pustolovina. Riječ je o posebnoj vrsti bajke koja pokušava čitatelja upustiti u vlastitu sferu duhovnosti koja proizlazi, prvenstveno, iz iskrene, dječje poniznosti koju itekako otkrivamo u liku zlatokosog dječaka.

Saint-Exupéry svoga čitatelja želi upustiti u životnu avanturu u kojoj bi bilo divno kada bi, alegorijski gledano, svaki čitatelj nakon dugih i pustih lutanja po svakakvim planetima, vođen sjevremenskim zvijezdama, upoznao svoga lisca s kojim bi spoznao vrijednost vlastite ruže svoga života.

SAŽETAK

Alegorijska dimenzija moderne bajke "Mali princ" autora Antoinea de Saint-Exupérya

Diplomski rad prikazuje alegorijsku dimenziju moderne bajke *Mali princ*, autora Antoinea de Saint-Exupérya. Na samom početku rada, uz analizu književnog stvaralaštva, prikazana je poveznica autorovog književnog opusa s životnim pozivom zrakoplovstva. U radu je definiran pojam moderne bajke i fantastične priče te je djelo, uz navedena dva pojma, omeđeno elementima mita i romana. Središnji dio rada obuhvaća biblijsku i mitološku analizu alegoričnosti bajke te tumačenja parabola, mudrih izreka i simbola. Prikazana su razna čitanja i interpretacije djela u hrvatskoj i svjetskoj književnosti.

Ključne riječi: Mali princ, alegorija, simbolika, moderna bajka, fantastična priča

ABSTRACT

Allegorical dimension of Antoine de Saint-Exupéry's modern fairy tale "The Little Prince"

The thesis presents the allegorical dimension of the modern fairy tale *The Little Prince* written by Antoine de Saint-Exupéry. At the very beginning of the paper, together with the analysis of his literary creation, the connection of the author's literary opus and his vocation of aviation is shown. The paper defines the concepts of a modern fairy tale and a fantastic story and, in addition to the two abovementioned concepts, the work is complemented by elements of a myth and a novel. The central part of the paper includes a biblical and mythological analyses of the fairy tale's allegory, as well as interpretations of parables, proverbs, and symbols. Various readings and interpretations of this work, from both Croatian and world literature studies, are presented.

Key words: The Little Prince, allegory, symbolism, modern fairy tale, fantastic story

LITERATURA

1. Badurina, Anđelko. 2000. *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
2. Bagić, Krešimir. 2012. *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Crnković, Milan. 1987. "Antoine de Saint-Exupéry". U: *Sto lica priče*. Zagreb: Školska knjiga. (str. 219-224)
4. Crnković, Milan. 1990. "Antoine de Saint-Exupéry". U: *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga. (str. 72-74)
5. Davidts, Jean-Pierre. 1998. *Mali princ se vratio!*. Zagreb: Izvori.
6. De Saint-Exupéry, Antoine. 2011. *Mali princ*. Zagreb: Znanje.
7. De Saint-Exupéry, Antoine. 2005. *Južna pošta*. Zagreb: Zagrebačka naklada.
8. De Saint-Exupéry, Antoine. 2005. *Noćni let*. Zagreb: Zagrebačka naklada.
9. De Saint-Exupéry, Consuelo. 2005. *Memoari ruže*. Zagreb: Profil.
10. Diklić, Zvonimir. Težak, Dubravka. Zalar, Ivo. 1996. "Antoine de Saint-Exupéry". U: *Primjeri iz dječje književnosti*. Zagreb: DiVič. (str. 107-110)
11. Lice, Stjepan. 2015. "Mali princ – početnica za očuvanje i obnovu djetinje duše". U: *Mali princ*. Split: Verbum. (str. 5-12)
12. Lovrenčić, Sanja. 2009. "Pilot i njegov princ". U: *Mali princ*. Zagreb: Znanje. (str. 88-91)

13. Lučić, Antun. 2005. "Bajka o golemoj podjeli". U: *Dodiri, smjene*. Split: Hrvatsko kulturno društvo Napredak. (str. 119-124)
14. Mihanović-Salopek, Hrvojka. 2001. "Put prema zvijezdama". U: *Mali princ*. Zagreb: Mozaik knjiga. (str. 5-10)
15. Paljetak, Luko. 2000. "Mali princ ili pripitomljavanje". U: *Mali princ*. Rijeka: Leo commerce. (str. 95-102)
16. Paljetak, Luko. 2007. "Mali princ ili pripitomljavanje". U: *Vanjski rub – studije i ogledi o stranim književnostima i književnicima*. Zagreb: Naklada Ljevak. (str. 250-253)
17. Pintarić, Ana. 2001. "Hrvatska bajka na kraju tisućljeća – posljednjih deset godina". U: *Zbornik radova znanstvenog skupa Zlatni danci 3 – Bajke od davnina pa do naših dana*. Osijek: Matica Hrvatska. (str. 185-196)
18. Pintarić, Ana. 1999. *Bajke: pregled i interpretacije*. Osijek: Matica hrvatska Osijek.
19. Solar, Milivoj. 1988. *Roman i mit*. Zagreb: ITRO August Cesarec.
20. Težak, Dubravka. Težak, Stjepko. 1997. "Antoine de Saint-Exupéry – Mali princ". U: *Interpretacija bajke*. Zagreb: DiVič. (str. 89-110)
21. Zima, Dubravka. 2001. "Moderna bajka u hrvatskoj dječjoj književnosti". U: *Zbornik radova znanstvenog skupa Zlatni danci 3 – Bajke od davnina pa do naših dana*. Osijek: Matica Hrvatska (str. 165-176)
22. Zima, Dubravka. 2016. "Mali princ – alegorijska priča o ljubavi". U: *Mali princ*. Zagreb: Školska knjiga. (str. 90-95)
23. Zorica, Maja. 2005. "Antoine Jean-Baptiste Marie-Roger de Saint-Exupéry". U: *Noćni let*. Zagreb: Zagrebačka naklada. (str. 133-150)

INTERNETSKI IZVORI:

1. Gopnik, Adam. 2014. "The Strange Triumph of The Little Prince" U: *The New Yorker*. <https://www.newyorker.com/books/page-turner/the-strange-triumph-of-the-little-prince> (Zadnje gledano: 13. 10. 2020.)
2. Jurčević, Zorica. 2017. "Biblijska alegoričnost Maloga princa". U: *Hrčak: portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa*. (str. 63-75) [file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/2017_09_25_Libri_i_Liberi_11_STUDIJE_4_WEB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/2017_09_25_Libri_i_Liberi_11_STUDIJE_4_WEB%20(1).pdf) (Zadnje gledano: 13. 10. 2020.)
3. Kršćanska sadašnjost. *Biblija*. <https://biblija.ks.hr/default.aspx> (Zadnje gledano: 13. 10. 2020.)
4. Nepoznat autor. "Mali princ svezremenska knjiga" U: *Modra lasta*. <http://modralasta.hr/clanak/-mali-princ-svezremenska-knjiga> (Zadnje gledano: 13. 10. 2020.)
5. Pislak, Mislav. 2019. "Mali princ u proširenoj stvarnosti" U: *Večernji list*. <https://www.vecernji.hr/kultura/mali-princ-u-prosirenoj-stvarnosti-1315885> (Zadnje gledano: 13. 10. 2020.)
6. Slavić, Dean. Jambrišak, Ana. 2011. "Biblijska analogija u djelu Mali princ Antoina de Saint-Exupéryja". U: *Hrčak: portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa*. (str. 503-516) <file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/OZ4305.pdf> (Zadnje gledano: 13. 10. 2020.)
7. Žigo Španić, Lada. 2018. "Mali princ na kajkavski se preobrnul!". U: *Hrčak: portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa*. (str. 26-32) [file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/kaj_1_2_26_32_strana_ZIGO%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/kaj_1_2_26_32_strana_ZIGO%20(1).pdf) (Zadnje gledano: 13. 10. 2020.)